

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

פרשת ויגש – האור שבחושך – שנת תשע"ט.

פרשת ויגש – הלכה יהודית – שנת תשפ"ב.

השיעורים נכתבו

לרפואת

חכם שמעון בן חביבה

ברוריה בת מלכה

ציפורה פייגא בת הדסה

רונית בת מזל

סיגלית בת ציפורה

איתי חיים בן אהובה

אורי בת ורד

נועם בן מיכל

ירחמיאל דניאל בן טובה באשה

סמי בן סימי

שירה בת שרה וב"ב

ניתאי בן שרון

רחל בת אסתר

לאה שרה בת חנה

להצלחת

ר' משה בן שוקת חיה וב"ב

יוסף בן טובה וסיון אסנת בת שרה וב"ב

! ימלא ה' כל משאלות לבם לטובה

לשותפות בזכות להפצת העלון השבועי:

0504-170-270

ניתן להאזין לשיעורי הרב בטלפון

0733-454-222

לעילוי נשמת

ר' משה ב"ר שמואל רפאל רייך

אורן חמו בן זהרי

וועלוועל וואלף זאב בן לאה

שמעון ניסים בן טויה

בנימין כהן בן יעקב

רחל בת נחמה

משה בן בנימין

יעקב בן סלמן

טובה בת אהרן

אהרן יוסף בן משה דוד הכהן

אלי סולטן בן אסתר

רותי בת חסיבה

יצחק בן שלמה ואסתר

ישראל בן שמחה

שאול בן מרדכי אריה

יפה שניידל בת יצחק

אסתר בת קמרה

עמנואל בן שפרה

ניר בן פלורנס

ת.נ.צ.ב.ה

פרשת ויגש – האור שבחושך – שנת תשע"ט.

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת ויגש. עוסקת הפרשה בהיחשפותו של יוסף הצדיק לאחיו.

אומרת התורה: {מה, ג} **וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו אֲנִי יוֹסֵף הָעוֹד אֲבִי חֵי וְלֹא יָכֹלוּ אָחָיו לַעֲנוֹת אוֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנֵיו ... {ט} מִקֵּדוֹ וְעָלוּ אֶל אָבִי וְאָמְרָתָם אֵלָיו כֹּה אָמַר בְּנֵי יוֹסֵף שְׁמֵנִי אֱלֹהִים לְאָדוֹן לְכָל מִצְרַיִם רְדֵה אֵלַי אֶל תַּעֲמֹד: {י} וַיִּשְׁכַּבְתָּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן וְהָיִיתָ קָרוֹב אֵלַי אֶתְּהָ וּבְנֵיךָ וּבְנֵי בְנֵיךָ וְצִאָנְךָ וּבְקָרְךָ וְכָל אֲשֶׁר לָךְ: {יא} וְכָל־לִפְתִּי אֶתְּךָ שֵׁם כִּי עוֹד חַמֵּשׁ שָׁנִים יָרֶעַב פֶּן תִּתְּרֹשׁ אֶתְּהָ וּבִיתְךָ וְכָל אֲשֶׁר לָךְ ... {כה} וַיַּעֲלֵה מִמִּצְרַיִם וַיְבֹאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן אֶל יַעֲקֹב אֲבִיהֶם: {כו} וַיַּגִּדוּ לוֹ לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חֵי וְכִי הוּא מַשְׁלֵל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיַּגִּד לָבֹא כִּי לֹא הָאֱמִין לָהֶם: {כז} וַיַּדְּבָרוּ אֵלָיו אֶת כָּל דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דָּבָר אֱלֹהִים וַיֵּרָא אֶת הָעֵגְלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אוֹתוֹ וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם.**

אומרים חז"ל {בראשית רבה, פרשה צד, אות ג} – רבי' לוי בִּשְׁם רַבִּי יוֹחָנָן בֶּר שָׁאֵל אָמַר לָהֶם אִם יֵאָמְרִין לָכֶם הָרִי מוֹטָב, וְאִם לֹא אֵתָם אֹמְרִים לוֹ בְּשִׁעָה שְׁפָרְשִׁיתִי מִמָּךְ לֹא בְּפִרְשִׁית עֲגָלָה עֲרֹפָה הָיִיתִי עוֹסֵק, הֲדָא הוּא דְקִתִּיב: וַיֵּרָא אֶת הָעֵגְלוֹת וַתְּחִי רוּחַ.

ממשיכה התורה ואומרת: {מו, א} **וַיֹּסֶעַ יִשְׂרָאֵל וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וַיָּבֹא בְּאֶרֶץ שִׁבְעָה וַיַּזְבַּח זִבְחִים לֵאלֹהֵי אֲבִיו יִצְחָק: {ב} וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִרְאֵת הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב יַעֲקֹב הֲנִי: {ג} וַיֹּאמֶר אֲנִי הָאֵל אֱלֹהֵי אֲבִיךָ אֵל תִּירָא מִן־הָ מִצְרַיִמָּה כִּי לִגְוִי גָדוֹל אֲשִׁימְךָ שֵׁם: {ד} אֲנִי אֲרֹד עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה וְאֲנִי אֶעֱלֶךָ גַּם עִלָּה וַיֹּסֶף יִשִּׁית יָדוֹ עַל עֵינָיו.**

נשאלת השאלה – ממה בדיוק פחד יעקב אבינו?

כותב האור החיים הקדוש – אל תירא וגו' כי לגוי וגו'. צריך לדעת מה הוא המורא שהיה ליעקב בירידת מצרים, ואם מורא הגלות אם כן מה הוא כוונת ה' באומרו אל תירא במה מסיר ממנו המורא, ואם כוונתו שלא יהיה גלות שם, מצינו שלא כן היה כי שם נשתעבדו בניו בעיני ועבודה קשה...

אכן כוונת הכתוב הוא לצד מה שקדם מההודעה להאבות כי נגזרה גזירת הגלות עליהם דכתיב (בראשית טו) כי גר יהי זרעך וגו' ומן הסתם יגיד אברהם לבניו, וכן הוא מפורש בדבריהם ז"ל (ב"ר פ' פ"ב) אשר על כן כשראה יעקב שבר במצרים כי שם יסבלו בניו הגלות לזה כשירד ירא לנפשו כי יתחיל הגלות ממנו, גם ירא היה שמא יקבר שם בארץ טמאה, אשר על כן נגלה אליו ה' ואמר לו אנכי אלהי אביך נתכוון באמירה זו כי כשם שאביך לא טעם טעם שעבוד ועיניו כמו כן אתה אל תירא הגם שאתה יורד מצרימה, ולצד שיחשוב יעקב לחזור ולעלות ממצרים כשימצא שעת הכושר והוא אחר עבור שנת רעב והבטחתו יתברך שאומר לו אל תירא היא על זמן מועט שיהיה שם, לזה גמר אומר **כי לגוי גדול אשימך שם** פירוש רוצה אני לשום אותך שם לצורך גוי גדול.

אומר הרמב"ן – "... יש בו סוד יגלו לנו אותו שם בבראשית רבה (צד ה) כי כאשר בא יעקב לרדת מצרים ראה כי הגלות יתחיל בו ובזרעו ופחד ממנו וזבח זבחים רבים לפחד אביו יצחק שלא תהא מדת הדין מתוחה כנגדו ועשה זה בבאר שבע שהוא בית תפלה לאבותיו ומשם נטל רשות בלכתו לחרן ואמר הכתוב זבחים להודיע שלא היו עולות כאבותיו כי אברהם עולות הקריב ורבותינו אמרו (זבחים קטז) לא הקריבו בני נח שלמים עולות הקריבו ובנו כתוב מפורש

(לעיל ח כ) ויעל עולות במזבח אבל יעקב מפני פחד ה' הקריב שלמים להשלים אליו כל המדות כמו שדרשו (תורת כהנים ויקרא טז א) שלמים שמטילין שלום בעולם והנה היתה תחלת כונתו במדת הגבורה שהיא הקרובה אליו..."

בא הסוכת דוד, ועומד על רעיון שמבוסס על דברי הספורנו;

כותב הסוכת דוד – ולמה פחד, והלא יוסף מלך הוא שם? ורק דפחד על שיגור בסביבות מצרים הטמאים שנקראו ערות הארץ שיטמאו שם ח"ו בניו.

ולמה יעקב פחד מזה יותר מכל האבות?

אומרים המפרשים, אברהם אבינו ושרה אמנו גיירו גרים והפיצו את דבר ה' בעולם. לעומתם, יעקב אבינו לא רצה לקרב אף א' ולא לדבר עם אף א' – וראה מלבן חמיו, שבביתו היו תרפים ולמרות זאת לא דיבר איתו 'מטוב ועד רע';

כותב המשך חכמה (וישלח לג, יח) – לא כן יעקב, ראה שמטתו שלמה (ויק"ר לו, ה), ובזרעו די שיהיו מעון ומרכבה לשכינה, וכמו שהבטיחו, וראה שה' נצב עליו, ראה להיפוך כי בניו יהיו נפרדים מעמים אחרים, מוגבלים בתחום, ואף ללבן חותנו הניחו בטעות¹, וכעס על רחל שגנבה התרפים להבדילו מעבודת גילולים, כן במצרים היו יושבים בארץ גושן נפרדים מהעמים, וכן לדורות באומה, אין מקבלין גרים בימי דוד ושלמה, שזה כהכרח או למקנא לגדולתם יבמות כד, ב}. וזה מליצתם (יומא כח, ב) שאברהם קיים "עירובי תבשילין", להכניס אורחים ולקבל גרים תחת כנפי השכינה, אבל לא "קבע תחומין", שמא ימנע אחד מלבוא לשמוע דיעותיו. לא כן יעקב, "קבע תחומין", להגביל ולתחום בין עם ישראל לעמים.

בא הקב"ה ליעקב ואומר לו – אין לך ממה לפחד – **"אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה גם עלה"**;

כותב הספורנו – **אנכי האל אלהי אביך.** אני הוא שאמרת לאביך אל תרד מצרימה אני הוא שאומר אליך אל תירא מרדה מצרימה אתה וזה כי לגוי גדול אשימך שם כי אמנם אם היו בניך יושבים פה היו מתחתני בכנעני ומתערבים עמם אבל במצרים לא יקרה זה כי לא יוכלון המצרי' לאכול את העברים לחם² כאמרם רז"ל ויהי שם לגוי מלמד שהיו מצוינים שם.

¹ **ברוך שאמר:** אברהם ויצחק מגיירים גרים, לעומתם, יעקב עובד אצל לבן – עובד תרפים, במשך עשרים שנה ואפילו פעם אחת הוא לא הציע לו: "לבן, בוא נלמד ביחד משניות – עזוב את התרפים!" – הוא נותן לשווער שלו להמשיך ולעבוד את התרפים! – ולמה? כי שיטתו של יעקב אבינו היתה שלא לגייר גרים, ולמה? מיטתו שלמה – יש לו י"ב ילדים שהוא צריך לשמור עליהם!

² **ברוך שאמר:** שברוב המקרים, הקרבה בין בני האדם נוצרת כאשר יושבים לסעוד ביחד וכד', ולכן אסרו חכמים את יינם ואת פתם, כדי שלא תהיה קרבה.

"אל תדאג, השידוך לא יצא לפועל!"

"איך הרב יודע???"

"תקשיב לי, אני רוצה שתעשה אירוסין גדול – בדיוק כמו חתונה!"

"אין בעיה! רק תגיד לי מה לעשות..."

"תעשה ב"כתר התפוח". תביא 300 איש – נסדר לך את הענינים, אל תדאג!"

"בסדר, יום שלישי הבא בע"ה"

אמר לו הרב: "תביא 3 בקבוקים של שיבס ריגל – משהו חזק, ותביא גם בקבוק סודה"

"שיבס ריגל וסודה? איך הם מסתדרים ביחד?!"

"פשוט מאוד, השיבס ריגל לבד, עד שזה משפיע, זה לוקח בערך 3/4 שעה. אבל אם שמים לו קצת סודה, זה קופץ מהר במערכות, ותוך כמה דקות הוא כבר לא ידע באיזה כיוון הוא הולך" ☺

ברוך ה', החתן מוצא חם כלבבו – עוד לא התחילה החתונה, והם כבר שותים לשכרה.

כמובן שאחרי שתי כוסות ובקבוק סודה, הבחור לא יודע אם האולם מסתובב, או שהמחותנים מסתובבים, או שזה רעידת אדמה. ☺ - כל מי שבא ללחוץ לו את היד "שלום עליכם", מהסחרור של השיבס ריגל, הוא מכניס לו אגרוף ישר בחזה ☹ - עד שהגיע הדוד בן ה-80 להגיד שלום; באותו רגע שהוא הוציא מהפה "שלום עליכם!", הכניס לו מידעונו אגרוף ישר לחזה! ☹

"מה זה, הוא משוגע?!"

"לא, הוא קצת אלים, זה יעבור לו." ☺

הדוד רץ לאשתו – "תביאי לי מהר כוס לשותות... הוא הכניס לי מכה... אני לא נושם..."; באו כולם לעשות לו אוויר, עד שיבוא "הצלה", ואיתם בקודש הגיעה גם הכלה – "מה קרה???"

"החתן שלך הכניס לי אגרוף לחזה!"

"החתן שלי הכניס לך אגרוף? על מה ולמה???"

"באתי להגיד לו מזל-טוב, ובמקום להגיע תודה הוא הכניס לי אגרוף ישר לחזה!"

הכלה רצה לחתן – "דוד! למה הכנסת אגרוף בחזה לדוד של אמא שלי???"

במזמור ק"ה בתהילים, מודה עם ישראל על כל הניסים שעשה עמו הקב"ה – {שם א} הוֹדוּ לַה' קְרָאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בְּעֲמִים עֲלִילוֹתָיו: {ב} שִׁירוּ לוֹ זָמְרוּ לוֹ שִׁיחוּ בְּכָל נְפְלְאוֹתָיו ... {כה} הִפְךָ לִבָּם לְשֹׂנְאָ עָמּוֹ לְהַתְנַחֵל בְּעַבְדָּיו;

נשאלת השאלה – לכאורה לא מובן, מודים לקב"ה על זה שהמצרים התנכלו לנו?

אומר בית הלוי – היות ועם ישראל גדרו עצמם כל זמן שישבו בארץ גושן – אף אחד לא הרע להם. אבל ברגע שיצאו מחוץ לגושן ואמרו "נהיה כמצרים", אמר הקב"ה: "להיות כמצרים?!" אל תדאגו – אני אדאג לזה שהם יבriחו אתכם! – ולכן "הִפְךָ לִבָּם לְשֹׂנְאָ עָמּוֹ לְהַתְנַחֵל בְּעַבְדָּיו" – כדי שלא יהיה מצב שיתערבו בין המצריים וילמדו ממעשיהם.

אספר לכם משל נפלא בנושא הזה, ששמעתי מהגאון ר' ראובן קרלנשטיין זצ"ל:

מעשה בנערה כשרה, יראת שמים, שבאה יום בהיר א' לאבא שלה ובשורה בפיה: "אבא, התאהבתי בבחור מהשכונה!"

"מי???", שאל האבא.

"דוד, מהבלוק השלישי."

"איזה דוד – ההוא עם הוֹסֵפֶה?!"

"כן!!!"

"אויי ויי..."

לדוד הזה, יש בערך 30 הרשעות קודמות. ישב ויצא, ונכנס ויצא – אין מרזב בשכונה שהוא לא טיפס עליו, וכל פעם הוא מספר, שהוא הולך לשלח את הקן, ומתברר שאין שם יונים אלא זקנים. ☺ ☺ ☺ - בקיצור, ה' ירחם מהדוד הזה. כל השכונה רועדת ממנו, והיא לא פחות ולא יותר רוצה להתחתן דוקא איתו!

"תגידי לי את נורמלית??? בואי נמצא לך שידוך טוב!"

"לא, אני רוצה את דוד!"

לך תוציא לה אותו מהראש עכשיו... ☹

בצר לו, לאותו האבא. הוא ניגש לרב שלו, והתחיל לבכות לו בדמעות שליש "רבה תציל אותי !!!"

"מה קרה???"

"הבת שלי רוצה להתחתן עם דוד!"

"איזה דוד, העבריי הזה?!"

"כן!!!"

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

חז"ל ואומרים, שלכל א' מהנשיאים שהקריבו, היתה מחשבה אחרת בזמן הקרבת הקרבן; הייתי רוצה לעסוק בנשיא האחרון שהקריב את קרבנו – נשיא שבט נפתלי;

אומרת התורה: {במדבר ז, עח} **בְּיוֹם שְׁנַיִם עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לְבָנֵי נַפְתָּלִי אַחִירֶע בֶּן עֵינָן: {עט} קָרְבָּנוֹ קָעֶרֶת כֶּסֶף אַחַת שְׁלִשִׁים וּמָאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה ...**

התורה חוזרת י"ב פעם על הספרה שבעים, וצריך לדעת למה דוקא שבעים;

אומרים חז"ל {במדבר רבה, פרשה י"ג, אות י"א} – **מִזְרָק, זֶה אֲבָרָה, שֶׁנִּזְרַק מֵאֲרָצוֹ וּמִבֵּית אָבִיו, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יב, א): וַיֹּאמֶר ה' אֶל אֲבָרָם לֵךְ לְךָ מֵאֲרָצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאךָ. אֶחָד, כְּמָא דְתִימָא (יחזקאל לג, כד): אֶחָד הִיָּה אֲבָרָה וַיֵּרֶשׁ וּגו'. כֶּסֶף, שֶׁהִיָּה צְדִיקָה, עַל שֵׁם: כֶּסֶף נִבְחַר לְשׁוֹן צְדִיקָה. שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ, בָּעֵת שֶׁכָּרַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרִית עִם אֲבָרָה בֵּין הַבְּתָרִים, בֵּן שִׁבְעִים שָׁנָה הִיָּה, לְפִי שְׁשָׁלִשִׁים שָׁנָה קָדָם שְׁנוּלֵד יִצְחָק נִגְזְרָה גְּזֵרַת בֵּין הַבְּתָרִים, דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי, לְקַיֵּם מֶה שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יב, מא): וַיְהִי מִקֵּץ שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיְהִי בַעֲצֻם הַיּוֹם הַזֶּה יֵצֵאוּ כָּל צְבָאוֹת ה' מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה, שֶׁאֲבָרָה וְשָׂרָה שְׁנֵיהֶם הָיוּ מְלֵאִים בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יב, ה): וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשָׂה בְּחַרְוֹ, מִלְּמַד שֶׁהִיָּה אֲבָרָה מְגִיר אֶת הָאֲנָשִׁים וְשָׂרָה מְגִירַת אֶת הַנָּשִׁים. {במדבר ז, פ}: כֹּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב, זֶה אֲבָרָה, שֶׁכֶּפֶף אֶת יָצְרוֹ וְעָמַד בְּעֶשְׂרֵה נְסִיווֹת שֶׁנִּסְּהוּ הַמָּקוֹם. {במדבר ז, פ}: מְלָאָה קִטְרֶת, שֶׁהָיוּ מַעֲשִׂיו נְעִימִים לְפָנֵי הַמָּקוֹם כְּרִיחַ הַקִּטְרֶת.**

בא המדרש, ומביא רשימה של דברים שהם כנגד הספרה שבעים;

אומר המדרש {שם אות י"ב} – **כְּנָגֵד שִׁבְעִים שָׁנָה שֶׁהָיוּ לְתֵרַח כְּשֶׁהוֹלִיד לְאֲבָרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יא, כו): וַיְחִי תֵרַח שִׁבְעִים שָׁנָה. שְׁנֵים חָיוּ בְּשְׁנֵי דוֹרוֹת שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה, קִינָן בְּדוֹר אֶחָד (בראשית ה, יב): וַיְחִי קִינָן שִׁבְעִים שָׁנָה, וְתֵרַח בְּדוֹר שְׁנִי. דְּבָר אַחֵר, כְּנָגֵד שִׁבְעִים יָמִים שִׁבְּכוּ אֶת יַעֲקֹב הַחֹסֵיד, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית נ, ג): וַיִּבְּכוּ אוֹתוֹ מִצְרַיִם שִׁבְעִים יוֹם. דְּבָר אַחֵר, כְּנָגֵד שִׁבְעִים יָמִים טוֹבִים שֶׁנָּתַן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, שִׁבְעַת יְמֵי הַפֶּסַח וְשִׁמּוֹנֵת יְמֵי הַחֹג, וְרָאשׁ הַשָּׁנָה וַיּוֹם הַכְּפֻרִים, וְחַג שְׁבוּעוֹת, שְׁתֵּים וְחֲמִשִּׁים שָׁבָתוֹת יֵשׁ בְּשָׁנַת הַחֲמָה, הָרִי שִׁבְעִים. דְּבָר אַחֵר, כְּנָגֵד שִׁבְעִים שָׁמוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שִׁבְעִים שָׁמוֹת שֶׁיֵּשׁ לְיִשְׂרָאֵל, שִׁבְעִים שָׁמוֹת לְתוֹרָה, שִׁבְעִים שָׁמוֹת לְיִירוּשָׁלַיִם.**

"את עפה מכאן, או שאני מביא לך שתי צ'פחות?!" – הגברת לא נשמעה לאזהרות וחטפה שתי צ'פחות משני הכיוונים – עכשיו גם לה התחיל לכאוב ☺ - היא לא נחה, והמשיכה לאבא שלה: "אבא! הוא שבר לי את האף!!!"

"אחח, ברוך ה'! כמה טוב שהוא שבר לך את האף, לפני ששברנו את הצלחת" ☺

אמר ר' ראובן קרלנשטיין צ"ל, כשהקב"ה רואה שאנחנו נדבקים לאומות העולם, מה הוא עושה? ! דואג שאומות העולם יזרקו אותנו, כדי שלא נלמד ממעשיהם!

בפרשת שמות, יקראו בני עדות אשכנז את ההפטרה בנביא ישעיה – {ישעיה כז, ו} **"הַבָּאִים יִשְׂרָשׁ יַעֲקֹב"**;

מובא בשם האדמו"ר מבעלז, דדרך העולם אם אדם בא לארץ נכריה משתוקק לעזוב המקום ולשוב לארצו, לא כן אם נתיישב שם זמן רב אזי 'חן מקום על יושביו'. אבל יעקב אבינו השריש בלב בני ישראל שיהיה תמיד בעיניהם כמו שהם באים כעת ועי"ז יוצמח להם הישועה שהשי"ת יגאל אותם, וז"ש **"הַבָּאִים יִשְׂרָשׁ יַעֲקֹב"** – כי יעקב השריש לבני ישראל שיהיו תמיד בבחינת **"הַבָּאִים"** ובזכות זה יציץ ופרח ישראל, שיציץ ויפרח עליהם הישועה.

מהדברים האלה, בואו ניכנס לעומק הפרשה:

לאחר שיורד יעקב אבינו למצרים, מונה התורה את שמותם של כל היורדים ולבסוף מסכמת ואומרת: {מו, כז} **כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיִם שִׁבְעִים.**

נשאלת השאלה – מה מסמל המספר של 'שבעים'?

כל יהודי מקדש בשבת על **גביע**; מי שאין לו גביע מכסף, משתמש בגביע מזכוכית וכד'. אבל אף אחד לא עושה קידוש על כוס פלסטיק.

נשאלת השאלה – למה עושים קידוש דוקא על גביע?

כותב **השפת אמת** {פרשת במדבר שנת תרל"ד} – כי שורש בני ישראל ג' אבות י"ב שבטים ע' נפש ס' ריבוא ואחר כך אין מספר.

באה התורה בפרשת עקב, ומשתבחת בעם ישראל – {דברים י, כב} **בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יָרְדוּ אֲבֹתֶיךָ מִצְרַיִם וְעַתָּה שְׁמֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרֹב, וְלֹכֵן בִּפְס' קוֹדֶם נֹאמַר {כא} הוּא תְהַלְתֶּךָ וְהוּא אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר עָשָׂה אִתְּךָ אֶת הַגְּדֻלָּת וְאֶת הַנוֹרָאָה הָאֵלֶּה אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ.**

ביום שני קראנו בתורה על אחרון מביאי קרבנות הנשיאים. כידוע, כל קרבנות הנשיאים היו אותו הדבר, והשאלה שנשאלת היא, בשביל מה לחזור על כל א' בנפרד? מתרצים

שנאמר בדניאל (י יג) ושר מלכות פרס וכתוב (שם) אצל מלכי (יון) פרס וכן והנה שר יון בא (שם פסוק כ) והוא שנאמר (ישעיהו כד כא) יפקוד ה' על צבא המרום במרום (מכילתא שירה ב) ואמרו (סוכה נה) כי פרי החג ירמזו בהם ובפרקי רבי אליעזר (פרק כד) אמר הקב"ה לשבעים מלאכים הסובבים כסא כבודו בואו ונבלבל לשונם ולכן היה המספר ביורדי מצרים שבעים וצוה המספר הזה בשופטי ישראל כי המספר הזה יכלול כל הדעות בהיותו כולל כל הכחות ולא יפלא מהם כל דבר וכן במתן תורה ושבעים מזקני ישראל (שמות כד א) כי ראוי במספר השלם הזה שישירה עליהם כבוד השכינה כאשר היא במחנה העליון כי ישראל צבאות השם בארץ כמו שנעשה ארון וכפורת ומשכן בדמות המשמשים במרום ונעשו הדגלים בדמיון המרכבה אשר ראה יחזקאל להשרות שכינה עליהם בארץ כאשר היא שכינה בשמים והנה משה על גבי שבעים זקנים רמז לישראל שהוא גוי אחד בארץ וקבלו רבותינו (סנהדרין ב) כי כל סנהדרי גדולה היושבת בבית השם במקום אשר יבחר לשכנו שם כן יהיה מנינם שבעים והנשיא על גביהם כמשה רבינו והנה הם שבעים ואחד וכן האותיות בשם הגדול המפורש שבעים ושתיים³ ...

כותב רבינו בחיי – כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים. היו שבעים זולתי יעקב, שכן כתיב {שמות א} ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש, ועמו שבעים ואחד, וכ"כ {במדבר יא} אספה לי שבעים איש מזקני ישראל, ועם משה שבעים ואחד, וכן סנהדרי גדולה במקדש שבעים, ועם הנשיא שעל גביהן שבעים ואחד. וכן אומות הקדמונים ע', ועם ישראל שבעים ואחד. וכל זה דוגמא של מעלה כנגד שבעים מלאכים הסובבים כסא הכבוד, ועם ה' אלהי ישראל שבעים ואחד, והם נקראים בית דינו ... והתבונן מזה מעלתו של יעקב שנאצלו מכחו שבעים נפש, שמהם יצאו ששים רבוא כנגד שבעים שמות שנאצלו מן השכינה, שאין מנינם פחות מששים רבוא והם תכלית כל הדעות, ולכך לא היו ישראל ראוי לקבל את התורה עד שעלו לששים רבוא כי אז היו כנגד המספר העליון, ואז ניתנה התורה בהסכמת הכל ...

בא ר' יצחק אייזיק חבר בפירושו על הגדה של פסח, ושואל מדוע היו צריכים לרדת למצרים דוקא בשבעים נפש;

כותב ר' יצחק אייזיק חבר {ד"ה 'במתי מעט וכו'} – שהוא יתברך הפרידים תחת שבעים שרים ונתן אותם להם לנחלה שבעים נגד שבעים נפש [יוצאי ירך] יעקב, שהם השרשים לכל ... וז"ש "בהנחל עליון וגו' יצב גבולות עמים למספר בני ישראל".

המדרש עצמו לא מונה את שבעים השמות. אבל **בעל הטורים** בפרשת בהעלותך על הפס' {במדבר יא, טז} **וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אֲסֹפֶה לִּי שִׁבְעִים אִישׁ מִזְקְנֵי יִשְׂרָאֵל** וגו', עשה עמנו חסד והסביר לנו מדוע ביקש זאת הקב"ה ממשה;

כותב בעל הטורים – אספה לי שבעים איש. כנגד שבעים נפש שירדו למצרים וכנגד ע' אומות וכנגד ע' שמות שיש להקב"ה ואלו הן: אל, אלהים, ה' [אדני], אחד, אדון, אדיר, אהיה, אמיץ, אמת, ארך אפים, אחרון שאין מוסר מלכותו לאחר, אמונה, אשכול הכופר, ברוך, בורא, גדול, גאה, גואל, גבור, דגול, היודע, ועד, זוכר, חי, חסיד, חנון, חוקר, חסין, חכם, טוב, טהור עינים, ישר, יושב סתר, כבוד, מסתתר, נורא, נשגב, נצחי, נוצר חסד, נושא עון, נושא פשע, נושא חטא, נוקם, נטר, נקה, יושב קדם, סלה, סולח, עליון, עופר, עזוז, פודה, פוקד, צור, צבי, צבאות, קרוש, קנא, קרוב, רחום, רם, ראשון, שלא קיבל מלכותו מאחר, רב חסד, שומר, שופט, שלטון, שר, שוכן עד, תמים, תקיף. וע' שמות של ישראל ואלו הן: אשת נעורים, אילי הצדק, אלופים, אחים, אהובים, אום, אם, אישים, אפרים, אדירים, אצילים, אגוז, איומה, אגודה, בנים, בני אל חי, בני אברהם, בני יצחק, בכור, בחורים, בתי, ברה, בעולה, גוי, גדול, גן נעול, גל נעול, גפן העמוסים, ונשואים, זרע קדש, חכמים, טובים, יחידים, יקירים, ישראל, ישורון, יעקב, יוסף, יהודים, ילדים, ידידים, כלה, כנה, כרם, כהנים, משרתים, מלכים, מעין חתום, נחלה, נדיבים, נאווה, נער, נטע, סגולה, עליונים, ענוים, עדה, עברים, עבדים, עמים, פדוים, פזורים, צאן, קדושים, קנוים, רבים, רכים, שבטי יה, תמימים, ע"כ...

נשאלת השאלה – ולמה דוקא שבעים?

אומרים חז"ל {מדרש הגדול, בהעלותך} – ולמה שבעים, כנגד שבעים אומות שיהא מעשה שבעים זקנים כובש עצת שבעים אומות. ורבנן אמרי: שבעים זקנים כנגד שבעים ימים טובים שנתן הקב"ה לישראל בכל שנה ושנה ... דבר אחר, כנגד שבעים אמות שיש במשכן. הא כיצד? עשרים קרש בצפון שלששים אמה וכמותן בדרום הרי ששים אמה, ושמונה קרשים במערב שלששים עשר אמות. צא מהן שתי אמות שלשתי זויות נשארו עשר הרי שבעים. וכן את מוצא כשמינה משה שבעים זקנים הכניסן לאהל מועד והעמיד כל אחד ואחד לתוך אמתו, שנאמר ולקחת אותם אל אהל מועד. למה, שאם יצא הקצף מאהל מועד הן עומדין ועוצרין אותו.

בא הרמב"ן ומסביר מדוע בחר הקב"ה דוקא בשבעים זקנים;

אומר הרמב"ן {בהעלותך שם} – אספה לי שבעים איש מזקני ישראל. כבר הזכירו רבותינו כי שבעים אומות הן בשבעים לשון ויש לכל אחת ואחת מזל ברקיע ושר למעלה כענין

³ **ברוך שאמר:** שהקב"ה מצטרף למנין, כמ"ש {תהלים פב, א} **אֱלֹהִים נֹצֵב בְּעֶדֶת אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט.**

ובפרטן אתה מוצא שבעים חסר אחת. ולתירוץ רבינו ה"ל לשנוי התם כיון שמגיע לסכום עשירית פחות א' מונה אותה בחשבון עשירית ואינו משגיח על חסרון אחד.

אם אלה הדברים, בואו נחשב כמה חשבונות:

באה התורה, ומונה את בני יעקב; בני לאה מנו ל"ג נפשות, שנאמר {מו, טו} **אֵלֶּה בְּנֵי לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב בְּפָדֵן אָרֶם וְאֵת דִּינָה בְּתוֹ כָּל נָפֶשׁ בְּנָיו וּבְנוֹתָיו שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשׁ**. בני זלפה מנו ששה עשר, שנאמר {שם יח} **אֵלֶּה בְּנֵי זִלְפָּה אֲשֶׁר נָתַן לָבֵן לְלֵאָה בְּתוֹ וַתֵּלֶד אֶת אֵלֶּה לְיַעֲקֹב שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה נָפֶשׁ**. בני רחל מנו ארבעה עשר, שנאמר {שם כב} **אֵלֶּה בְּנֵי רַחֵל אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב כָּל נָפֶשׁ אַרְבָּעָה עָשָׂר**. ובני בלהה מנו שבעה, שנאמר {שם כה} **אֵלֶּה בְּנֵי בְלָהָה אֲשֶׁר נָתַן לָבֵן לְרַחֵל בְּתוֹ וַתֵּלֶד אֶת אֵלֶּה לְיַעֲקֹב כָּל נָפֶשׁ שִׁבְעָה** – סכ"ה שבעים!

אבל התורה עושה חשבון אחר – {מו, כו} **כָּל הַנָּפֶשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרֵימָה יֵצְאִי יִרְכּוּ מִלְּבַד נָשִׁי בְּנֵי יַעֲקֹב כָּל נָפֶשׁ שְׁשִׁים וְשֵׁשׁ** – ועוד שלשה: יוסף ושני בניו – בסכ"ה ששים ותשע. אבל התורה סופרת אותם במספר שבעים, שנאמר {שם כז} **וּבְנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר יָלְדָה לוֹ בְּמִצְרַיִם נָפֶשׁ שְׁנָיִם כָּל הַנָּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרֵימָה שִׁבְעִים**.

אם ככה, אנחנו ב'בעיה'. מצד א' אתה אומר שהמספר הוא ס"ט נפש ומעגלים לשבעים. ומצד שני שסופרים את כולם, יוצא בדיוק שבעים – אז איפה טמונה הבעיה?!

בואו נתחיל לספור א' לא', נתחיל בבני לאה:

אומרת התורה: {מו, ט} **וּבְנֵי רָאוּבֵן חֲנוּךְ וּפְלֹא וְחֶזְרֵן וְכִרְמִי** – בסכ"ה ביחד עם ראובן – חמשה; {י} **וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּאֵל וְיִמִּין וְאַהֲד וְיִכִּין וְצֹחַר וְשָׂאוּל בֶּן הַכְּנַעֲנִית** – ביחד עם שמעון – שבעה; {יא} **וּבְנֵי לֵוִי גֵרְשׁוֹן קָהָת וּמֵרָרִי** – ביחד ארבעה; {יב} **וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וְשָׁלָה וְפָרֶץ וְזָרַח וְיִמְתָּ עֵר וְאוֹנָן בָּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיְהִי בְנֵי פָרֶץ חֲצֹרֶן וְחִמּוּל⁵** – בסכ"ה עם יהודה שמונה; {יג} **וּבְנֵי יִשְׁשָׁכָר תּוֹלַע וּפֹזָה וְיֹאב וְשִׁמְרֹן** – סכ"ה חמשה; {יד} **וּבְנֵי זְבֻלֹן סֵרַד וְאֶלֹן וְיַחֲלָאֵל** – סכ"ה ארבעה.

בא רש"י ועושה לנו חשבון נוסף;

אומר רש"י – **שלושים ושלוש**. ובפרטן אי אתה מוצא אלא שלשים ושנים, אלא זו יוכבד שנולדה בין החומות בכניסתן לעיר שנאמר אשר ילדה אותה ללוי במצרים, לידתה במצרים ואין הורתה במצרים.

כותב הריקאנאטי {פרשת ויגש} – ושבעים נפש רומזים לשבעים מלאכים הסובבים כסא הכבוד הממונים על האומות.

כותב השיח יצחק {דרשה לפ' בשלח} – ולכן הם בכסא [הכבוד] ע"ב מלאכים {י"ב פעמים ו'}, י"ב על גבי השרשים כידוע וששים הם תחתיהם. וכולם ממונים להנהיג העולם בהנהגה טבעית, ולכן מהם מתחלקים למטה ע"ב אומות, שבעים אומות ועשו וישמעאל על גבם שהם כוללים כולם ותופסים כל הישוב ... ולכן לנגד זה נמצא בישראל ע' נפש עם יעקב, ועם אברהם ויצחק הם ע"ב.

אומרת התורה: {מו, כו} **כָּל הַנָּפֶשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרֵימָה יֵצְאִי יִרְכּוּ מִלְּבַד נָשִׁי בְּנֵי יַעֲקֹב כָּל נָפֶשׁ שְׁשִׁים וּשְׁשִׁים** {כז} **וּבְנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר יָלְדָה לוֹ בְּמִצְרַיִם נָפֶשׁ שְׁנָיִם כָּל הַנָּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרֵימָה שִׁבְעִים**.

אומר המדרש {בראשית רבה, פרשה צד, אות ט} – **כָּל הַנָּפֶשׁ הַבָּאָה וְגו' וּבְנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר יָלְדָה לוֹ וְגו' (בראשית מו, כו כז), רַבִּי לִוי בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בֶּר נַחֲמָן רֵאִיתִי מִימִיךָ אָדָם נוֹתֵן לְחֵבְרוֹ שְׁשִׁים וְשֵׁשׁ כּוֹסוֹת וְחוֹזֵר וְנוֹתֵן לוֹ אֶף שְׁלֹשָׁה וְהוּא מוֹנֶה אוֹתָם שִׁבְעִים**...

כותב רבי אברהם בן הרמב"ם {פירוש על התורה} – ואבי ז"ל היה אומר כי דרך העברים שכאשר כלה החשבון במספר עשרתי הם ממלאים אותו, ובכן נאמר כאן שבעים אע"פ שהמספר ששים ותשע כמו שנאמר בעומר "תספרו חמשים יום" אע"פ שהמספר שבעה שבועות תשעה וארבעים יום בלבד [וכן 'ארבעים יכנו' והמספר הוא רק תשעה ושלושים כמו שנתבאר בהלכה]...

אם ככה, התשובה היא ש'מעגלים' ☺

הגיע פעם יהודי א' לרבינו הרא"ש ושאל אותו: "כבוד הרב, כתוב בתורה {ויקרא כג, טו-טז} **וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הַבִּיאָכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שְׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה: עַד מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִית תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה** – והרי סופרים רק מ"ט יום?!"

אמר לו הרא"ש {מסכת פסחים סוף פ"י} – לא קשיא מידי, שכן דרך המקרא כשמגיע המנין לסכום עשירית פחות אחת, מונה אותו בחשבון עשירית ואינו משגיח על חסרון האחד. כיוצא בו "כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים".

בא הספר קרבן נתנאל ומקשה על דברי הרא"ש – ותימא דהא בפ' יש נוחלין דף קכ"א בכללן אתה מוצא שבעים

⁵ **ברוך שאמר**: לכאורה החשבון לא נכון, כי ער ואון מתו עוד לפני הירידה למצרים, אז איך יכול להיות שמחשיבים אותם?!

⁴ **ברוך שאמר**: ששישים ושש ועוד שלש זה ששים ותשע ולא שבעים – ובכל זאת הוא מונה שבעים – ולמה?

במנין ועלו למספר שבעים, לקים מה שנאמר {בראשית מו, ד} אֲנִי אֶרֶד עִמָּךְ מִצְרֵימָה וְאֲנִי אֶעֱלֶךָ גַּם עִלָּה וּגו'. וכשעלו ישראל ממצרים, נתיחסו כל הגברים ששים רבוא חסר אחד. מה עשה הקב"ה, נכנס במספר עמהם ועלו מספרם ששים רבוא, לקיים מה שנאמר אֲנִי אֶרֶד עִמָּךְ מִצְרֵימָה וְאֲנִי אֶעֱלֶךָ גַּם עִלָּה.

בא בעל צרור המור ושואל שאלה עצומה; אליבא לשיטה שהקב"ה הצטרף למנין – איפה הוא בדיוק נכנס? אצל בני בלהה יש ז', אצל בני זילפה יש ט"ז, אצל בני רחל יש י"ד. אבל אצל בני לאה יש א' חסר, שספרנו ללא ער ואונן ל"א – עם דינה ל"ב וכאן השלים הקב"ה – ולמה הוא נכנס דוקא בבני לאה?!

אומר בעל צרור המור – ולכך הוסיף נפש אחת בבני לאה שאין שכינתו שורה אלא בתוך שבט לוי, שנאמר עיני בנאמני ארץ. אבל שאר משפחות השבטים לא היו כולם צדיקים והיו בהם בינוניים רשעים לכך לא שרתה שכינה עמהם במצרים.

אומר האור החיים הקדוש – אנכי ארד מצרימה וגו'. מהכתוב משמע כי ירדה עמו שכינה, וקשה לדבריהם ז"ל (שמו"ר פ' י"ב) שאמרו כי מצרים להיותה מלאה גלולים לא היתה שכינה שם, ולזה היה משה צריך לצאת חוץ לעיר להתפלל דכתיב (שמות ט כט) כצאתי את העיר:

ואולי שכוונת דברי ה' היא על דרך אומרו (תהלים צא) עמו אנכי בצרה שרמז לו כי כביכול יסבול עמו הצרה, והוא אומרו **אנכי ארד עמך מצרימה** פירוש לשון מיצר, וכמו שמצינו שנגלה למשה בסנה להראותו כי שוכן בסנה מקום קוצים לצד צער ישראל, ולעולם לא ירדה שכינה למצרים מקום המטונף, אלא שראיתי שאמרו ז"ל בכמה מקומות כי שכינה עמהם במצרים כאומרם (מגילה כט:) גלו למצרים שכינה עמהם, וכן אמרו (תנחומא יוחי) וישתחו ישראל על ראש המטה לשכינה שהיתה וגו', ואמרו עוד (בר"פ צ"ד) כי השכינה השלימה מנין שבעים נפש שירדו למצרים כי בפרטן אינם אלא ס"ט, הרי כי שכינה ירדה למצרים:

אכן אשכילך כי הדרגות אור השכינה רבים המה הלא תמצא שעשרה שיושבים ועוסקים בתורה (אבות פ"ג) שנו רבותינו כי שכינה שרויה ביניהם, ואפילו ב' ואחד אמרו ז"ל כי מצויה שכינה, ומצינו שלא ירדה שכינה ביניהם של ישראל אלא אחר שעשו המשכן ואחר כמה הכנות האמורים ובירידתה ראו מעשה ה' וכבוד ה' מלא המשכן (שמות מ לה) מה שאין הרגש כן ולא כיוצא בו בשעה שעוסקים בתורה אפילו אלף, אלא ודאי יש הדרגות אין מספר להם להשראת שכינה בסוד כי גבוה מעל גבוה שומר, (קהלת ה') ויתרבה האור בהשראתו כפי בחינת הסובב השראת השכינה, וצא ולמד השראת השכינה בהר סיני ולמטה ממנה השראתו בבית המקודש ולמטה ממנו השראת שכינה על הנביא ובית הכנסת ובית המדרש ובין עשרה שעוסקים בתורה ולמטה בהדרגות המנין. ובזה נתישבו דבריהם ז"ל כי לא ירדה שכינה שהיא בחינת אור הגבוה ביותר שהוא המנבא, ולזה אמר משה כצאתי את העיר, אבל בחינת אור המצוי אצל לומדי תורה וכיוצא ירד עם יעקב אבינו ושם היה עד יום צאת ישראל ממצרים...

כותב הכלי היקר – ובזה מדוקדק הלשון, שאמר לו ה' אנכי ארד עמך הקדים ירידת השכינה לירידתו, כי אנכי ארד היינו

אם ככה, כעת המנין מסתדר טוב מאד! – אבל בא האור החיים הקדוש ומקשה קושיה;

שואל אור החיים הקדוש – ויש עוד טעם בדבר שלא תכלל [יוכבד] בחשבון כי אם נולדה בין החומות וצריכה ל' יום כדי שתצא מכלל נפל ולא היתה ראויה להימנות בכניסתם?

בא הרשב"ם ואומר, שיש ללמוד את הפרשה הזו בצורה אחרת לגמרי, ללא יוכבד בכלל – ולמה?

כותב הרשב"ם – יעקב ובניו. יעקב מחשבון שבעים נפש כמו שמוכיח לפנינו לפי הפשט – כל נפש בניו ובנותיו של יעקב ולא ה' הכל שלשים ושלש עם יעקב.

כותב לנו רש"י, שאם נספור אותם נקבל ל"ב – ולמה? כי ער ואונן לא נכנסים לחשבון, ובמקומם נכנסים דינה ויעקב אבינו – ועפ"י שיטתו, שאלתו של **אור החיים הקדוש** בכלל לא רלוונטית, כי אין צורך לספור את יוכבד במנין.

ממשיך הרשב"ם ואומר – [בסוף הפרשה נאמר:] יוצאי יריכו הבאים מצרימה כל נפש ששים ושש. כי יעקב שהוא מחשבון של שלשים ושלש של לאה אינו בכלל יוצאי יריכו, כי יוצאי יריכו לא היו כי ששים ותשע. וכי אמר משה בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה, שיעקב ובניו היו שבעים.

ודאי שגם **הרשב"ם** ידע על יוכבד, ובודאי שיש המכניסים את יוכבד במנין למרות שהיא היתה בת יום א'. אבל באים חז"ל ואומרים שאת שבט לוי עוד מנו מהבטן!

אומרים חז"ל {בראשית רבה. פרשה צד. אות ט} – וְרַבִּי לִי בִשְׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן, לְמוֹד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִיּוֹת מוֹנֶה אֶת הַשֶּׁבֶט הַזֶּה עַד שֶׁהוּא בְּמַעֲי אִמּוֹ ... אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה כְּשֶׁרָף הַזֶּה שְׁאִינוּ מְסַפִּיק לְצֵאת עַד שֶׁמְסַפְּיגִין אוֹתוֹ. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים יַעֲקֹב הַשְּׁלִים עִמָּהֶם אֶת הַמִּנִּין.

אומר המתנות כהונה – אמר ר' ברכיה כשרף הזה כו'. וה"ג ג"כ בילקוט ריש ספר עזרא ופירש שרף הנוטף שרף הנוטף מעצי הקטף ומיד מידי צאתו מן העץ מקבלין אותו ומסתפגין אותו בספוג שלא יאבד טפה ממנו⁶.

בא המדרש, ואומר דבר נפלא ביותר, שאל המספר הזה הצטרף הקב"ה בכבודו ובעצמו;

אומרים חז"ל {פרקי דרבי אליעזר. פרק לט} – וכשבאו לגבול מצרים, נתייחסו כל הזכרים ששים ושש, ויוסף ושני בניו, הרי שבעים חסר אחת, וכתוב {דברים י, כב} בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה. מה עשה הקב"ה, נכנס עמהם

⁶ **ברוך שאמר:** והנה תשובה לקושיית האור החיים הקדוש, שאת שבט לוי עוד מנו מן הבטן, ולכן זה לא משנה אם היתה יוכבד בת יום א'.

אם הקב"ה איתנו בגלות, אין לנו ממה לפחד – בדיוק כמו שהתינוק לא מפחד משום דבר, כאשר הוא בידיים של ההורים שלו!

כותב הפרקי דרבי אליעזר {פרק מח} – רבי אליעזר אומר חמש אותיות שנכפלו בתורה באותיות כולם בסוד הגאולה. כ"ף, בו נגאל אברהם אבינו מאור-כשדים, שנאמר {בראשית יב, א} לך לך מארצך. מ"ם, בו נגאל יצחק אבינו מיד פלשתים, שנאמר {שם כו, טז} לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד. נו"ן, בו נגאל יעקב אבינו מיד עשו, שנאמר {שם לב, יב} הצילני נא מיד אחי מיד עשו. פ"ה, בו נגאלו אבותינו ממצרים, שנאמר {שמות ג, טז} פקד פקדתי אתכם. צד"י, בו עתיד הקב"ה לגאול את ישראל בסוף מלכות רביעית ולומר להם צמח צמחתי לכם, שנאמר {זכריה ו, יב} הנה איש צמח שמו ומתחתיו יצמח ויבנה את היכל ה'.

אומר השל"ה הקדוש – 'פק"ד' זו המלה שבאה לפני המלה 'צרה' – היינו פ"ה באה לפני צד"י, קו"ף באה לפני רי"ש, דל"ת באה לפני ה"א – לומר לך, שהגאולה נמצאת עוד לפני שהצרה מגיעה!

כותב המשך חכמה – אנכי ארד עמך וכו' ויוסף ישית ידו על עיניך. יתכן כי אמר לו שכל יחקור בעיונו ובעיניו השכלים על תכלית ומהות הענין שצריך לירד למצרים ולעלות. כי מה זה תכלית וסבה לאיזו שלמות. שלאברהם אמר לילך לארץ כנען להישאר שם בארץ המיוחדת לו אך לילך למצרים מה זה תכלית. אמר כי הענין של יוסף ישית ידו על עיניך, שזה הענין יעצום עיניך שכל תחקור וכל תסתכל אחרי דרכי ההשגחה כי רמו. כי מי מלל זה אשר הצער של יוסף יהא לתכלית נרצה כזה שידור במצרים ויהי לשליט ויפרסם דעות צודקות, וכל הארץ יהיו כפופים לו, הלא זה הענין די לשום יד ולכסות השקפת עיניך והבטת הבנתך המוחשת וזה על דרך צחות.

פירוש הדבר, אומר לנו המשך חכמה, אמר הקב"ה: "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה גם עלה" – אבל תדע לך, שבאמצע יוכל להיות לך מצב של 'יוסף ישית ידו על עיניך' – מצב של חושך בעינים! ואז תתחיל לשאול – 'איפה הקב"ה, למה הוא לא בא לעזרתי?!' – וזה סימן לדורות, שגם שהכל נראה חשוך, תמיד תזכור מה אירע ליוסף – שמתוך החושך מגיע האור;

אומרים חז"ל {בראשית רבה, פרשה פו, אות ב} – [על הפס'] (שופטים יד, ט): וַיִּרְדּוּ אֶל כְּפִין, הוֹרִיד לְאֲבִינוּ יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם. רַבִּי בְרַכְיָה בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹדָה בֶּר סִימּוֹן אָמַר, לְפָרָה שֶׁהָיוּ מוֹשְׁכִין אוֹתָהּ לְמַקְוִיָּין וְלֹא הָיְתָה נִמְשָׁכֶת, מֵהָ עֶשׂוֹ לָהּ, מִשְׁכּוֹ אֶת בְּנֵהּ לְפָנֶיהָ וְהָיְתָה מְהֻלָּכֶת אַחֲרָיו עַל כְּרָחָה שְׁלֹא בְּטוֹבָתָה. כֹּךְ הָיָה יַעֲקֹב אֲבִינוּ רָאוּי לִירֹד לְמִצְרַיִם בְּשִׁלְשָׁלוֹת וּבְקוֹלָרִין, אָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּנֵי

ירידת השכינה, עמך היינו ירידת יעקב, ובעליה נאמר בהפך זה ממש, ואנכי אעלה היינו עליית יעקב תחלה, ואח"כ גם עלה היינו עליית השכינה, המשל בזה למי שמוליך את חבירו למים עמוקים וחבירו ירא לרדת שמה פן יטבע ברוב עומקם, ע"כ אינו יורד לתוך המים עד שירד שמה תחלה זה המוליכו והוא אחריו, אבל בעליה אינו רוצה שילך מוליכו תחלה והוא ישאר במים לבדו, אלא הוא העולה תחלה ומוליכו אחריו, כדי שבין בירידה ובין בעליה לא ישאר הוא לבדו רגע אחת במים, כך לא רצה הקב"ה שיהיו ישראל בגלות רגע אחד בלא השכינה, ע"כ הקדים בירידה ירדת השכינה, ובעליה הקדים עליית יעקב וזהו ענין נכון ויקר.

בא המשך חכמה ושואל שאלה עצומה;

נאמר {מו, ד} "אֲנֹכִי אֶרֶד עִמָּךְ מִצְרֵימָה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עֹלָה" – ולאחר מכן – "וְיוֹסֵף יִשִּׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ", לכאורה, הסדר בפס' היה צריך להיות בצורה שונה – "אֲנֹכִי אֶרֶד עִמָּךְ מִצְרֵימָה – וְיוֹסֵף יִשִּׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ – וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עֹלָה", ועוד, מה פירוש "וְיוֹסֵף יִשִּׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ"?

אומר הרשב"ם – יִשִּׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ. על ענייניך וצרכיך ישתדל לעשותם.

אומר רש"י – ואנכי אעלה. הבטיחו להיות נקבר בארץ.

אין חולק שהקב"ה ירד אתם למצרים, אין חולק שיעקב ירד אתם למצרים, ואין חולק שיוכבד נולדה בין החומות. השאלה היא, מי מצטרף למנין השבעים, ומה המסר עבורנו?

בא אור החיים הקדוש, ואומר שמצרים זה לאו דוקא ארץ, אלא מצב של כל יהודי. לכל יהודי יש את 'המצרים' שלו; 'מצרים' מלשון 'מיצר' – לא' יש 'מצרים' בפרנסה, לשני יש 'מצרים' בזוגיות ולשלישי יש 'מצרים' בבריאות וכד' – כל א' עם התיק שלו! – אומר הקב"ה: "אין לך ממה לדאוג – אֲנֹכִי אֶרֶד עִמָּךְ מִצְרֵימָה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עֹלָה!"

בא הקב"ה וקורא ליעקב פעמיים בשמו, שנאמר {מו, ב} **וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמֵרָאֵת הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנְנִי** – לומר לו, שבמהלך הדורות יצטרכו בניו לעבור ניסיונות של 'ירידה למצרים', ובמהלך הירידה לא תמיד המספרים מסתדרים. אבל מבטיח הקב"ה – "אל תדאג, אני מאחורי המספרים – אם חסר לך אחד, אני פה!"

כותב הספר אמונת עתיך – וצירוף יוכבד שנולדה בין החומות, הענין בזה שמיד בתחילת כניסת ישראל לגלות מצרים בעוד שברגל א' עדיין עומדים בחוץ וברגל א' בפנים, כבר נולדה יוכבד שהיא שורש גאולתם [כי ממנה נולד מושיען של ישראל]. כי א"א להניח את ישראל שיכנסו לגלות בלא שתהא גאולתם כבר מוכנת, שתכלית ירידתן למצרים היה לצורך גאולה ולא לצורך גלות. וע"כ הגאולה מושרשת מיד בראשית הגלות. והחילוק בין תיבת גאולה לגלות הוא אות אל"ף המרמזת לאלופו של עולם המצטרף עמנו, וזה עולה בקנה א' עם התירוץ שהקב"ה כביכול מצטרף.

בְּכוֹרִי וְאֵנִי מוֹרִידוֹ בְּבִזְיוֹן, וְאִם לֹתֵן בְּלִבּוֹ שֶׁל פְּרָעָה אֵינִי מוֹרִידוֹ פּוֹמְבִי, אֲלֵא הָרִינִי מוֹשֶׁךְ אֶת בְּנוֹ לִפְנֵי, וְהוּא יוֹרֵד אַחֲרָיו עַל כְּרוֹחוֹ שֶׁלֹא בְּטוֹבָתוֹ, וְהוֹרִיד אֶת הַשְּׂכִינָה לְמִצְרַיִם עִמּוֹ.

עתידים להיות תקופות ששום דבר לא ילך בהם – השידוך תקוע, הפרנסה ברצפה, הבריות מתנדנדות, הילדים לא מקשיבים – תדע לך, שהקב"ה איתך ביחד באותה ירידה, והוא זה שעתידי גם להעלות אותך ממנה – וז"ש "אֲנֹכִי אֶרְדֵּ עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עִלָּה!"

כותב השם משמואל {פרשת ויגש. שנת תרע"ז} – **וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו ותחי רוח יעקב אביהם**, שלפי דרכנו אינו מובן מה הוסיפו לו העגלות אמונה שעדיין הוא במדריגת חי. ונראה לפרש ענין העגלות שהוא מלשון עיגול ונקרא ע"ש האופנים כי אופני העגלה עגולים, וכל דבר המתגלגל ממעלה למטה, נקודת גבנונית העיגול כשהוא יורד ומשפיל, לא יתכן לקרותו ירידה בהחלט, כי ירידתו זו היא התחלת עלייתו שנית וחוזר חלילה. והוא רמז ומשל נפלא על מאורעות האדם וילדי יומו, כי אין ירידתו והשפלתו נקראת ירידה בהחלט, וחכם הרואה את הנולד רואה בכל ירידה התחלת עליה, וכן להיפוך כששעתו מוצלחת לא ירום לבבו וישקיף ויראה בכל עליה ירידה. ובאמת שזו היא עצה נכונה לפני האיש שלא יהיה רובץ תחת משאו, אלא יבטח בשם ה' וישען באלוקיו. כי ירידתו זוהי עלייתו, וקלקלתו תקנתו, וכן להיפוך כשהאופן עולה הוא מעותד לירידה. וזהו הרמז ששלח יוסף לאביו עגלות, להורות לפניו כי אף שהוא הולך בראש גולים וירידה היא לו לצאת מארץ הקדושה לארץ הטמאה לסבול הגלות ולפרוע השט"ח של 'גר יהיה זרעך בארץ לא להם וכו' איננה ירידה בהחלט. ואדרבא ירידה זו עליה היא...

נכנסנו לחודש טבת – החודש החשוך ביותר בשנה, ובפרשה הזו קוראים על החושך הגדול ביותר – יעקב אבינו יורד למצרים בחשך גדול – 'מי יודע מה יהיה עם הילדים שלי'. אבל הקב"ה מבטיח לו – "אל תדאג, אני יורד איתך לתוך החושך וגם אעלה אותך בחזרה אל תוך האור!" – וזה המסר לדורות, שהעביר לנו הקב"ה בפרשה הזאת!

כשיעקב אבינו נפגש עם יוסף, הוא אמר קריאת שמע – ולמה? אומרים המפרשים, אמר יעקב: "פעמים שראיתי 'אלקים' [דין], פעמים שראיתי 'הווייה' [רחמים]. אבל עכשיו כשאני רואה את יוסף מלך במצרים, אני מבין שגם ה'אלקים' וגם ה'הווייה', הכל משורש אחד – 'ה' אחד" – הכל שייך למדת הרחמים!"

החתם סופר בדרשותיו, מאריך מאוד בענין עשרה בטבת ומביא את דברי **האבודרהם**, שעפ"י שיטתו – אם תענית 'י' בטבת נופלת בשבת – מתענים בו גם בשבת;

כותב האבודרהם – וחילוק יש ביניהם [בין ארבעת הצומות] שארבעת הצומות הם נדחין לפעמים כשחלו בשבת חוץ מעשרה בטבת, שאינו חל לעולם בשבת. אבל הוא חל לפעמים ביום שישי ומתענין בו ביום ואפילו היה חל בשבת לא היו יכולים לדחותו ליום אחר, מפני שנאמר בו {יחזקאל כד, ב} **בן אדם כתב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלם בעצם היום הזה** – כמו ביום הכיפורים.

כותב החתם סופר {דרוש לז' אדר} – 'י' טבת שבו סמך מלך בבל על ירושלים להחריבה, וכתוב באבודרהם, דאם אפשר היה שחל להיות יו"ד טבת בשבת היו צריכים להתענות בשבת יען שכתוב בו כתב לך את עצם היום הזה עיצומו של יום, כמו ביום הכיפורים כתיב 'בעצם היום הזה', ויש להבין הלא יו"ד טבת לא היה רק התחלת מצור העיר ועד שתי שנים ומחצה לא נחרבה, וקשה חורבנה מסתמא מן התחלת המצור, ולמה ט' באב אין דוחה שבת ... ונראה לבאר דהנה הטעם שקבעו תענית על מצור ההוא, הלא היתה ירושלים במצור כמה פעמים – במצור בימי פרעה נכה וכדומה, רק הטעם הוא דמה שהיתה העיר בטרדת המצור שתי שנים ומחצה זו מחמת שבאותו יום שסמך מלך בבל למטה על ירושלים, כמו כן ישבו ב"ד שלמעלה אלו מיימינים אלו משמאילים עד שגברו המשמאילים ונחרב הבית, והנה אין לך שנה שאין קללתה מרובה מחברתה, וכל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו, נמצא שבכל שנה ושנה נתחדש חורבן חדש, וזהו בכל פעם כשמגיע אותו יום של עשרה בטבת, שהתחיל אז למעלה משפט החורבן, כמו כן בכל דור ודור, יושבין בית דין שלמעלה וגוזרין החורבן של כל שנה ושנה, ודבר זה מרומז קצת ב'ספר הקרנים', עיין בפירושו 'דן ידן', בענין חודש טבת וידוע דעל צרה שעברה כמו יום שמת בו אוא"מ אין אנו מתענין בשבת אבל תענית חלום מותר להתענות, דבשביל עונג שיש לו שמבטל צרה העתידה לבוא עליו לא מעונה הוא, הילכך תענית ט' באב, דזהו רק על צרה שעברה לא דחו שבת, אבל תענית י' טבת זהו על ביטול צרה העתידה – עונג הוא, והיה דחי שבת.

אם ככה, בעשרה בטבת, הקב"ה יושב עם פמליה שלו ודן, האם יבנה בית המקדש או לא. נכנסים לצום עשרה בטבת – צום קצר מאד – בסה"כ 12-14 שעות; ישנם בני אדם שלא אוכלים כלום במשך יום שלם, ללא שום קשר לצום – זה בתנאי שהם לא עובדים בהסתדרות, כי שם אוכלים כל 4 שעות כמו באינקובטור ©. מגיע הצום הזה, שהוא קצר מאד – אבל גם משמעותי מאד!

אומרים חז"ל {מסכת יומא ט, ב} – **מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני ג' דברים שהיו בו ע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים** – כל זה התחיל ב"ז בתמוז, שהיה גם תחילתו של חטא העגל שהביא את העבודה זרה לעולם! ... **מקדש שני שהיו**

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

בס"ד

עוסקין בתורה ובמצוות וגמילות חסדים מפני מה חרב?
מפני שהיתה בו שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם
כנגד שלש עבירות ע"ז גלוי עריות ושפיכות דמים.

ריבונו של עולם, תן לנו כוח לראות מעלת חברנו ולא חסרונם – נרבה באהבת חינו, נדע שהקב"ה איתנו בכל עת ובכל שעה,
ובכך נזכה בקרוב ממש, לבנין הבית השלישי ולביאת משיח צדקנו ב"ב אמן ואמן!!!

פרשת ויגש – הלכה יהודית – שנת תשפ"ב.

מספרת הגמרא {מסכת תענית כד, א} – הויא ליה ההוא
חמרא היה לו לרבי יוסי דמן יוקרת חמור. כדהוּוּ אגרי לה כל
יומא כאשר היו שוכרים אותו לכל יום - מה שנקרא היום אוויס ©,
לאורתא הוּוּ משדרי לה אגרה אגבה לעת ערב היו שולחים
אותו בחזרה עם דמי השכירות על גביו, ואתיא לבי מרה והיה
החמור בא לבית בעליו. ואי טפו לה או בצרי לה לא אתיא ואם
היו משלמים יותר מדמי השכירות או פחות מהם, לא היה זז
החמור ממקומו. יומא חד יום אחד אינשו זוגא דסנדלי עלה
שכחו זוג סנדלים עליו, ולא אזלה עד דשקלונוהו מינה ולא הלך
החמור עד שנטלו הסנדלים ממנו והדר אזלה ורק אז הלך
הביתה.

שמעתי פעם מהרב עובדיה יוסף זצ"ל שאמר – אני לא
מבין. בשלמא פחות, אני מבין שהוא לא זז. אבל נותנים לך
יותר, למה שלא תזוז? אסור לתת לחמור טיפ?!

מכאן, אמר הרב עובדיה יוסף זצ"ל, תלמד – מי שלא לוקח
טיפ – חמור ©

אומר הספר ליקוטי בתר ליקוטי – וכאשר ראה יוסף אשר
החמורים של יעקב הולכים טעונים דברים שאינם שלהם,
ראה אשר מן השמים מסכימים אשר ירדוף אחריהם ויצערם
עוד.

פירוש הדבר, יוסף חשש שמא ברגע שיטמין מנשה את
הגביע באמתחת בנימין, החמור לא יזוז. הרי לא יתכן
שהחמורים של השבטים יהיו פחותים בקדושתם מהחמורים
של ר' יוסי דמן יוקרת. אמר יוסף: "תשים על החמורים,
ונראה אם הם יזוזו או לא – אם החמורים יזוזו, זה סימן
שהקב"ה מסכים לפעולה שלי. ואם החמורים לא יזוזו, אז
נדע שצריך להחליף מהר את אמתחת בנימין, כי החמור לא

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת ויגש. עוסקת
הפרשה בהיחשפות של יוסף כלפי אחיו, ובאמירה הידועה
– {מה, ג} **אֲנִי יוֹסֵף הָעוֹד אֲבִי חַי וְלֹא יָכֹלוּ אֲחָיו לַעֲנוֹת אֹתוֹ
כִּי נִבְהִלּוּ מִפָּנָיו.**

כידוע, פרשת ויגש מהווה המשך לפרשה הקודמת –
פרשת מקץ, ובעצם אוחזת הפרשה באמצע הפגישה של
יוסף הצדיק עם האחים, ובאמצע הפרידה מיוסף, מנסה
יהודה לעורר רחמי שמים ואומר לו: {מד, טז} **הֲנֵנוּ עֲבָדִים
לְאֹדֹנִי גַם אֲנַחְנוּ גַם אֲשֶׁר נִמְצָא הַגָּבִיעַ בְּיָדוֹ – וְיוֹסֵף לֹא מוֹכֵן
לְקַבֵּל אֶת הַדְּבָרִים – {שם יז} וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִּי מַעֲשֵׂוֹת זֹאת
הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הַגָּבִיעַ בְּיָדוֹ הוּא יְהִי לִּי עֶבֶד וְאַתֶּם עָלוּ
לְשָׁלוֹם אֶל אֲבִיכֶם. וְכֵן בְּפֶרֶשׁת הַשְּׁבֻעַ, מִנְסָה יְהוּדָה דְּבַר
נוֹסֵף – {שם יח} וַיֵּגֶשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי, דְּבַר נָא
עֲבָדךָ דְּבַר בְּאֲזְנֵי אֲדֹנָי וְאַל יִסָּר אֶפְרַי בְּעֵבְדְּךָ כִּי כְמוֹךָ
כְּפָרְעָה.**

בואו נחזור לפרשת מקץ, וממנה נחזור לפרשת השבוע
ונלמד יסוד נפלא;

לאחר שמבקש יוסף להביא את בנימין והאחים חוזרים
בחזרה, הם מזמנים לארוחת צהריים אצל יוסף, וכידוע
הארוחה היתה בשבת כפי שאומרים חז"ל;

אומרים חז"ל {במדבר רבה, פרשה י"ד, אות ב} – מי הקדימני
וְאֶשְׁלֵם, מְדַבֵּר בְּיוֹסֵף שֶׁהוּא הַקָּדִים וְשִׁמְרָה אֶת הַשְּׁבִת עַד
שֶׁלֹּא נִתְּנָה (בראשית מג, טז): וְטַבַּח טַבַּח וְהָכֵן, אָמַר רַבִּי
יוֹחָנָן עָרַב שְׁבֵת הַיְּתֵה וְאֵין הָכֵן אֶלָּא לְשְׁבֵת, שְׁנֵאמַר
(שמות טז, ה): וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהָכִינוּ וּגו'.

וכאשר מסתיימת לה הסעודה, מצוה יוסף את מנשה
להטמין את הגביע באמתחת בנימין; אומרת התורה: {מד,
ג} **הַבֹּקֶר אֹר וְהָאֲנָשִׁים שָׁלְחוּ הֶפְהָ וְסִמְרִיקָם – וְלִמָּחָה
הַדְּגִישָׁה הַתּוֹרָה אֶת עֵינֵי הַחֲמוּרִים?**

בא הספר ליקוטי בתר ליקוטי ואומר דבר נפלא;

{שם יא} וַיִּמְהָרוּ וַיִּזְרְדוּ אִישׁ אֶת אֲמִתּוֹתָיו אֲרָצָה וַיִּפְתְּחוּ
אִישׁ אֲמִתּוֹתָיו: {יב} וַיִּחַפְּשׁ בַּגָּדוֹל הַחֹל וּבִקְטָן כָּלָה וַיִּמְצָא
הַגָּבִיעַ בְּאֲמִתַּחַת בְּנִימָן.

נמצא הגביע באמתחת בנימין וע"פ מה שפסק יהודה, הוא
חייב מיתה.

לאחים היה אליבי: "אם אנחנו גנבים, לא היינו מחזירים
את הכסף; אם החזרנו את הכסף למה שנגנוב את הגביע?"!

הקל וחומר הזה לכאורה, מופרך; אתם טוענים שלא גנבתם
את הגביע "כי החזרנו את הכסף" – הרי כל גנב מתחיל כך
עושה; מה עושה גנב מתחיל?

הוא עולה לאוטובוס ורוצה לגנוב לאחד הנוסעים את הארנק.
אבל הוא לא יודע באיזה כיס הארנק של פלוני נמצא – אז מה
הוא עושה? הוא זורק על הרצפה מטבע של 10 שקל ופונה
לקרבן – "סליחה אדוני, זה שלך? שלי זה לא. זה כנראה
שלך – בבקשה" – ואז הוא רואה מאיפה הוא מוציא את
הארנק, ואז הוא יודע על איזה כיס 'להשתפשף' ©

'החזרנו לך את הכסף – זה סימן שאנחנו לא גנבים!' – מה
הראיה? רציתם כנראה להראות שאתם בסדר וככה להסיח
את דעתנו ואז לגנוב את הגביע!

נשאלת השאלה – בהתחלה אמר להם מנשה "למה
שִׁלַּמְתֶּם רָעָה תַּחַת טוֹבָה" ואח"כ אמר להם "הֲרַעַתֶּם אִשָּׁר
עֲשִׂיתֶם" – בשביל מה לחזור על הדברים?!

אומר האור החיים הקדוש – הרעותם אשר עשיתם. קשה
אחר שאמר למה שלמתם רעה תחת טובה מה מקום לומר
הרעותם וגו'. הלא אין לך רעה בעולם כמשלם רעה תחת
טובה. ואולי שנתכוין לסתור הוכחת ההפכיות ממה שהחזירו
הכסף השכוח באמתחתם, כי זה האיש אשר אליו גלו
שהשיבו עמהם כסף הנמצא אתם ואם כן יעשה ק"ו הן כסף
וגו' ואיך נגנוב כמו שהשיבוהו אחר כך, לזה אמר הרעותם
אשר עשיתם כי בזה סתרתם לאותה חזקה שהחזקתי
אתכם בכשרות במעשה אשר עשיתם בהשבת הכסף
והורעה חזקתם כי לא אנשי אמת הם ותולה אני המעשה
בדרך מקרה והוא מהמקרים אשר יעשו גם הגנבים ולא
ממוסר השכל.

פירוש הדבר, מנשה ידע שבאותו רגע שהוא ישאל אותם
למה הם גנבו את הגביע, הם יאמרו לו את הקל וחומר
שלהם; אמר להם מנשה: "הקל וחומר שלכם יפה, אבל הוא
לא עובד על גנבים!" – למה? מסיבה פשוטה מאד;

כאשר בנאדם רוצה להרוויח 'קצת' דולרים בבורסה
ליהלומים, הוא נכנס שם לא' החנויות וקונה במזומן אבן
בעלות של מאה אלף דולר. אח"כ הוא הולך מוכר אותה

זז בגלל הגביע". לכן הדגישה התורה את ענין החמורים –
לומר, שהסכים הקב"ה עם המעשה.

ממשיכה התורה ואומרת: {שם ד} הם יצאו את העיר לא
הרחיקו ויוסף אמר לאשר על ביתו קום רדף אחרי
האנשים והשגתם ואמרת אליהם למה שלמתם רעה תחת
טובה.

אומר הפרדס יוסף – הם יצאו את העיר לא הרחיקו וגו'.
והגאון הקדוש רבן של כל בני הגולה אדמו"ר מגור שליט"א
אמר שראה בכתבי ר' חיים ויטאל ז"ל דהנה תפלת הדרך
מועיל שלא יוזק, ועיין מזה בשולחן ערוך אורח חיים [סי' ק"י
סעיף ד] ומחויב רק כשהרחיק פרסה עיין שם, ויוסף ידע
שהם יתפללו תפלת הדרך, ומרן שליט"א הוסיף על דבריו
דמשום הכי צוה יוסף למלא את אמתחות האנשים כאשר
יכלון שאת כדי שלא יסעו מהר, וע"י כן יהיה להם בנקל
לרדוף אחריהם.

ממשיכה התורה: {שם ה} הלוא זה אשר ישטה אדני בו
והוא נחש ונחש בו הרעתם אשר עשיתם: {ו} וישגם וידבר
אלהם את הדברים האלה: {ז} ויאמרו אליו למה ידבר אדני
כדברים האלה חלילה לעבדיך מעשות כדבר הזה – יש
להם קל וחומר – {ח} הן כסף אשר מצאנו בפי אמתחתינו
השיבנו אליך מארץ כנען ואיך נגנוב מבית אדניך כסף או
זהב.

יהודה כ"כ בטוח שלא ימצא אצלו שום דבר, ופוסק מיד
פסק הלכה – {שם ט} אשר ימצא אתו מעבדיך ומת וגם
אנחנו נהיה לאדני לעבדים – ולמה הוא פסק את הפסק
הזה? מסיבה פשוטה מאד. כי בן נח שגנב – חייב מיתה⁷.

מה לעשות שמנשה היה רחמן – {שם י} ויאמר גם עתה
כדברכם כן הוא אשר ימצא אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו
נקים;

אומר רש"י – גם עתה כדברכם. אף זו מן הדין, אמת
כדברכם כן הוא שכלכם חייבים בדבר, עשרה שנמצאת גנבה
ביד אחד מהם כלם נתפשים, אבל אני אעשה לכם לפנים
משורת הדין, אשר ימצא אתו יהיה לי עבד.

⁷ ברוך שאמר: בני נח התחייבו בשבע מצוות ואלו הן: ע"ז, ג"ע,
שפ"ד, איבר מן החי, ברכת ה', גזל ודינין – ועל אלו המצוות, אם
עברו על א' מהן חייבים מיתה מיד – וראיה מלבן הארמי, שכאשר
נגנבו לו התרפים, אמר לו יעקב: {לא, לב} עם אשר תמצא את
אלהיך לא יתה וגו'. אבל לגבי העבדות, זה כבר לא קשור לדיון של
בן נח אלא זה היה המנהג באותו הזמן, שכאשר נתפסים עשרה
ביחד הם נעשים עבדים [רש"י].

רבי, הרי **אפילו כמאן דמר** אפילו אם אנו סוברים כמי שאומר **גזילו של עכו"ם אסור כל עמא מודיי** אבל כולם מודים **שאבידתו מותרת** וא"כ מדוע שמעון בן שטח אמר להחזיר את המרגלית? ענה להם רבי: **מה אתון סברין** מה אתם חושבים **שמעון בן שטח ברברין הוה** האם ברברן היה ורץ להרוויח כסף? **בעי הוה שמעון בן שטח משמע בריך אלהון** **דיהודאי מאגר כל הדין עלמא** שמעון בן שטח רצה לשמוע שהגוי יאמר ברוך אלוהי ישראל מכל שכר שבעולם, כי עי"ז יתקדש שמו של הקב"ה.

המדרש רבה מביא את אותו מעשה רק עם שינויים קטנים;

מספר המדרש {דברים רבה, פרשה ג, אות ג} – מעשה ברבי שמעון בן שטח שלקח חמור אחד מישמעאלי אחד מה שנקרא 'רבי יד שלישית' ©, הלכו תלמידיו ומצאו בו אבן אחת טובה תלויה לו בצוארו, אמרו לו, רבי, (משלי י, כב): ברכת ה' היא תעשיר, אמר להן רבי שמעון בן שטח, חמור לקחתי אבן טובה לא לקחתי, הלא והחזירה לאותו ישמעאלי, וקרא עליו אותו ישמעאלי ברוך ה' אלהי שמעון בן שטח.

מעשה נוסף, מביא הירושלמי [שם];

אומרים חז"ל לירושלמי מסכת ב"מ פ"ח ה"ב} – ר' שמואל בר סוסרט"י סלק עלה לרומי אובדת מלכתא דילנית דידה ואשכחיה אבדה המלכה תכשיטים שלה, והוא מצאם. אפקת כרוז במדינתא הוציאה כרוז במדינה מאן דמחזר לה בגו שלשים יומין יסוב אכן ואכן מי שיחזיר לי בתוך ל' יום, יקבל כך וכך. ומי שיחזיר בתר שלשים יומין איתרים רישיה אחר ל' ימים, אכרות את ראשו. לא חזירה גו שלשים יומין לא החזיר לה בתוך הל' יום. בתר שלשים יומין חזירה והחזיר לה אחר ל' יום. ועשה זאת כדי להראות שלא החזיר מפני שרצה בפרס אלא מפני מצות השבת אבידה. אמרה ליה שאלה אותו המלכה: לא היית במדינתא האם לא היית במדינה כשהוצאתי את הכרוז? אמר לה: אין – הייתי! אמרה ליה: ולא שמעת קלא דכרוזא – כבודו שומע טוב או עם מכשיר © – האם לא שמעת את קול הכרוז? אמר לה: אין – שמעתי. אמרה ליה: ומה מר ומה אמר הכרוז? אמר לה: מאן דמחזר לה גו שלשים יומין יסב אכן ואכן בתר שלשים יומין יתרים רישיה – מי שיחזיר תוך ל' יום יקבל כך וכך, ומי שיחזיר לאחר ל' יום יכרת ראשו. אמרה ליה: ולמה לא חזרתוניה גו שלשים יומין מדוע לא החזרת תוך ל' יום? אמר לה: דלא תימרן בגין דחלתיך עבדית אלא בגין דחלתיך דרחמנא שלא תאמרי שהחזרתי לך בגלל הפחד ממך, אלא בגלל הפחד מהקב"ה. אמרה ליה: בריך אלהון דיהודאי ברוך אלוהי היהודים!

סיפר לי יהודי, שהוא איבד ארנק בארצות הברית עם 6000 דולר – ומה קרה? הוציאו לו את ה – 6000 והחזירו לו את הארנק ©

ברוח של כמה דולרים בודדים ואז חוזר וקונה ואז שוב מוכר – וכך חוזר הגלגל, ובכך הוא רוכש את אמון המוכרים. עד שיום א' הוא נכנס לחנות ואומר למוכר, שהוא צריך כמה אבנים לכתר של מלך אבו-דבי – לוקח כמה אבנים בחצי מיליון דולר ו'מדליק את הוושרים' ©

אמר להם מנשה: "הבאתם לנו כסף שהיה אצלכם בשק כדי להראות שאתם אמינים, ובכך הסחתם את דעתנו והצלחתם לגנוב את הגביע!" – וזה מה שנאמר "הרעתם אשר עשיתם" – "עשיתם את התרגיל הזה כדי לגנוב את הגביע – זה רוע בהתגלמותו!"

אומר להם מנשה – "בסדר. נאמר שיש לכם קל וחומר. אבל על שניים מכם הקל וחומר הזה לא תופס – בנימין לא היה כאן בסיבוב הקודם ושמעון היה בכלא!" – ולכן {מד, יב} **ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא הגביע באמתחת בנימין.**

בא הספר **שמן המאור**®, ואומר פשט נפלא על הקל וחומר שהיה לאחים;

בחז"ל הקדושים מובא, שאין להחזיר אבדה לגוי, וזהו שאמרו רבותינו {ב"ק קיג:} **לכל אבדת אחיך – אחיך ולא גוי.** אמנם מצינו בחז"ל בכמה מקומות שכן השיבו חכמים אבדה של גוי, אבל התורה אמרה {דברים כב, ג} **לכל אבדת אחיך; אז באיזה מצב כן צריך להשיב את אבדת הגוי? פוסק השולחן ערוך, ברגע שיש בזה קידוש השם; בואו נראה שני סיפורים שאירעו בנושא הזה מדברי חז"ל הקדושים;**

מספר הירושלמי {ב"מ פ"ב ה"ה} – שמעון בן שטח הו העסיק בהדא כיתנא היה מתעסק במסחר כותנא לפרנסתו. אמרין ליה תלמידיו אמרו לו תלמידיו: ר' ארפי מינך ואנן זבנין לך חדא חמר ולית את לעי סוגין הרפה מהסחורה ואנחנו נקנה לך חמור ולא תצטרך להטריח עצמך כל כך. ואזלון זבנון ליה חדא חמר מחד סירקאי ותלי ביה חדא מרגלי הלכו וחיפשו בלוחות המודעות – 'חמור מרופא עם ק"מ נמוך' © וקנו חמור אחד מישמעאלי אחד – ד"ר אחמד ©, והיתה מרגלית אחת תלויה על צווארו. אתון לגביה אמרין ליה באו אצל רבם ואמרו לו מן כדון לית את צריך לעי תובן מעכשיו, היינו לאחר שמצאנו את המרגלית הזאת, לא תצטרך להטריח עצמך עוד. אמר לון למה מה קרה שלא אצטרך לעבוד יותר? אמרין ליה זבנין לך חד חמר מחד סירקאי ותלי ביה חדא מרגלי אמרו לו, קנינו לך חמור מישמעאלי ומצאנו מרגלית תלויה על צווארו. אמר לון: וידע בה מרה שאל אותם, האם בעל החמור ידע מזה? אמרין ליה: לא הוא לא ידע! אמר ליה: לון אינל חזר לנו והחזירו לו את המרגלית ... ממשיכה הגמרא במעשה: השיבו התלמידים לפני

® **ברוך שאמר:** היינו 'שלום ולהתראות'

® **ברוך שאמר:** וכך מובא בשם החתם סופר.

מסופר שפעם הגיע יהודי עשיר לרב שטיינמן צ"ל ואמר לו: "כבוד הרב, אני רוצה לקנות מרצדס"

"וכמה זה עולה?", שאל הרב.

"מיליון וחצי שקל"

"מה הבעיה? שיהיה לך ברכה והצלחה!", אמר לו הרב.

"כן. אבל יש בעיה הרב – אשתי מפחדת מעין הרע"

הסתכל עליו הרב שטיינמן בתמיהה – "מפחדת מעין הרע?! – תגיד, אתה יודע קדשים בע"פ?!"

"לא"

"וזרעים אתה יודע בע"פ?"

"לא"

"וטהרות?"

"לא"

"אז איזה עין הרע בדיוק יעשו לך – על פח עם מנוע?!" ☺

האחים מתייצבים לפני יוסף וטוענים בפניו: "באנו לחפש את אח שלנו שנעלם!"

"ומה יהיה אם ידרשו עליו 5 מיליון דולר???", שאל אותם יוסף.

"נשלם!"

"ומה תעשו אם לא ירצו לתת לכם אותו???"

"נהרוג אותם וניקח אותו בכוח!"

יוסף שומע את הדברים ומאשים אותם – {מב, ט} **מִרְגְּלִים אַתֶּם לְרֹאוֹת אֶת עֲרֹת הָאָרֶץ בְּאֵתֶם.**

נשאלת השאלה – ולמה האשים אותם יוסף שהם 'מרגלים'?

אומר א' המפרשים, שאם אתה אומר על פלוני 'מרגל', הוא יתחיל לפחד לדבר עם אנשים מחשש שמא עוקבים אחריו; יוסף ידע שבאותו רגע שהם יצאו ממנו, הם ישר ישאלו את המצריים אודותיו – מי הוא, מאין בא מה מוצאו וכו' לכן הוא האשים אותם שהם מרגלים, היות והוא לא רצה שהם ידברו עם אף אחד!

בא יוסף ומציע להם הצעה;

{שם יד} **וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם לֵאמֹר מִרְגְּלִים אַתֶּם:** {טו} **בְּזֹאת תִּבְחֲנוּ חַי פְּרַעַה אִם תֵּצְאוּ מִזֶּה כִּי אִם בָּבוֹא אֲחִיכֶם הִקְטַן הָנֶה:** {טז} **שְׁלַחוּ מִכֶּם אֶחָד וַיִּקַּח**

א"כ אומרת לנו התורה, שלגוי אנחנו לא מצווים להחזיר אבדה. כמו שמותר לקחת ריבית מגוי היות והוא לא אח שלך, כך גם לגבי אבדה – אבדת הגוי מותרת. אבל אם יודעים שנחזיר לו את האבדה ויתקדש על ידי זה שם שמים – צריך להחזיר!

אומר הספר שמן המאור – **הן כסף אשר מצאנו בפי אמתחותינו השיבנו אליך מארץ כנען ואיך נגנוב מבית אדונך כסף או זהב.** יובן בס"ד ע"פ מה שאמרו בגמרא {ב"ק קי"ג ע"ב} וכדכתב הרמב"ם להלכה (הלכות גזילה ואבדה פי"א ה"ג) אבדת הגוי מותרת ואם יש בזה קדוש ה' אם יחזיר לו אזי מצוה להחזיר לו, וזה אומרו "הן כסף אשר מצאנו בפי אמתחותינו", שמן הדין היינו מותרים לקחתו שהוא אבדת הגוי, ואנחנו מצאנוהו, עם כל זה השיבנו אליך מארץ כנען למען יתקדש שם שמים על ידינו, ואם כן ואיך נגנוב מבית אדונך כסף או זהב דהוא אסור מדין תורה לגנוב מן הגוי כדאיתא בגמרא (שם), ויש בו ג"כ חלול ה' ח"ו, ואם כן הרי זה ק"ו שאין עליו פירכא ודו"ק.

לאחר הדברים האלה, בואו נלמד מדרש שלא נמצא בידינו כיום – מביא אותו התורה שלמה בשם בעל **צרור המור**, וגם הזרע ברך מביא אותו;

אומר המדרש – **כיון שנמצא [הגביע] באמתחת בנימין התחילו מביטים זה בזה והיו אומרים: גנבא בן גנבתא והיו רוצים לילך ולהניחו, ונשבע בחיי אביו ושביה דיוסף שלא גנב, ואף על פי כן היו רוצים כולם לילך. אמרו: מוטב שיצטער הוא לבדו, אבל יהודה שהיה ערב אמר להם: אחי מניחים אתם אותנו, אמר להם הרי אנו כאן בבית הכנסת לא דומה צרת אחד לצרת עשרה, ולא תפלת אחד לתפלת עשרה, בואו לכם עמנו בין בתפלה בין בדבר אחר והקב"ה יעזור לנו. כיון ששמעו כך, קרעו בגדיהם.**

שואל הזרע ברך, איך אפשר להבין דבר כזה, שהאחים היו מוכנים להשאיר את בנימין שם – גם לאחר שהוא נשבע להם שהוא לא עשה את זה?

ועוד קשה, ומה עם ראובן – שביקש לזרוק את יוסף לתוך הבור כדי להציל אותו מיד האחים, למה גם כאן בבנימין, הוא לא מסר את נפשו כדי להצילו?!

בפרשת מקץ, כאשר מגיעים האחים למצרים לשבור אוכל, הם נכנסים בעשרה שערים כדי שלא תשלוט בהם עין הרע, והשב"כ של מצרים עולה עליהם והם מובאים אל יוסף – "שלום עליכם, למה נכנסתם בעשרה שערים?" – מה הם אמורים להגיד לו בדיוק וכי המשנה למלך מצרים ידע מה זה 'עין הרע'?! ☺

במשך שלשה ימים, יושבים עשרה אחים בכלא – לא מדובר ב'בית מלון' [כלא] מעשיהו עם מזגן והוצאות לדוקטורט © - מדובר בבור במצרים! לכאורה, היה להם זמן לעשות חשבון נפש עם עצמם, אז למה אז הם לא אמרו 'אֲשֵׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אֲחֵינוּ' וכו'? – למה רק כאשר אמר להם יוסף שא' נשאר ותשעה הולכים, אז הם עשו חשבון נפש?

בא המשנה למלך בהצעת זהב עבורם – 'א' הולך ותשעה נשארים' – יכולתם לחסוך את השלשה ימים בכלא – אבל החלטתם להתמהמה ולשתוק ולא לתת לו שם – זה מה שנקרא 'לצפצף עליו'¹⁰ – ורק כאשר הוא משנה להם את ההצעה – 'תשעה נשארים וא' הולך' – הם מתחילים לעשות חשבון נפש – מה קרה פתאום?

יש לנו לדעת, שאין בשמים דבר כזה שנקרא 'עונש קולקטיבי'; יושבים ביחד עשרה אחים בכלא – זה ודאי שהם עשו חשבון נפש. יהודים גדולים עושים חשבון נפש על כל עוגמת נפש שקרתה להם; ישבו האחים ואמרו: "בואו נבדוק איזה עבירות יש לנו" – חיפשו וחיפשו ולא מצאו! אבל אז נזכרו במה שהאשים אותם יוסף – שהם אוכלים אבר מן החי, רואים בבנות הארץ וקוראים לבני השפחות 'עבדים';

אמרו האחים: "אנחנו פה עשרה. אם התביעה עלינו היא על מה שהאשים אותנו יוסף, הרי ארבעה מאתנו לא היו בפרשה הזאת בכלל!" – רק ששת בני הגבירה היו בזמן שהם יצרו בהמה ואשה ע"י ספר יצירה. לבני השפחות הם לא נתנו רשות להיות איתם באותו הזמן¹¹ – "ואם כולנו פה, סימן שלא על זה באה עלינו התביעה הזאת".

חשבו האחים ואמרו: "אם זה לא על זה, אז אולי בגלל מכירת יוסף באה עלינו הצרה הזאת? גם לא יכול להיות – כי ראובן שרצה להחזיר אותו לאבא, גם נמצא איתנו כאן! ואם זה בא עלינו בגלל מכירתו, שמעון ששיסה בו את הכלבים והשליך אותו לבור וזרק עליו אבנים, היה צריך להיות בבור אחר – עם פשפשים ועכברושים וחיות רעות; לא הגיוני שראובן ושמעון ישבו באותו בית כלא! לא יתכן שהקב"ה

אֶת אֲחֵיכֶם וְאֶתְּם הָאֲסוּרִים וַיִּבְחֲנוּ דְבָרֵיכֶם הָאֵמֶת אֲתָכֶם וְאִם לֹא חֵי פְרֵעָה כִּי מְרַגְלִים אַתֶּם – "א' מכם הולך הביתה ומביא לי את בנימין והשאר נשארים פה בבית הסוהר עד לחזרתו!" – {יז} וַיֹּאסֶף אֲתָם אֶל מִשְׁמַר שְׁלֹשֶׁת יָמִים: {יח} וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי זֹאת עָשׂוּ וְחִיו אֶת הָאֱלֹהִים אֲנִי יָרָא – שלשה ימים יושבים בכלא עשרה אחים – ולמה דוק שלשה ימים?

אומר בעל הטורים – אל משמר שלשת ימים. כנגד שלשה דברים שעשו לו ויפשיטו את כתנתו, וישליכו, וימכרו.

יוסף מוציא אותם מהכלא לאחר שלשה ימים, ולכאורה, כעת הוא מצפה שהם יתנו לו שם – מי חוזר בחזרה הביתה להביא את בנימין? – אבל כולם שומרים על זכות השתיקה 😊; אם אין תשובה, הוא משנה את התוכניות – "עד עכשיו אמרתי תשעה נשארים כאן וא' הולך – עכשיו אני משנה את התוכנית!" – {יט} **אִם כְּנִים אַתֶּם** – שיש לכם אח קטן ועוד אח שנאבד – **אֲחֵיכֶם אֶחָד יֹאסֵר בְּבֵית מִשְׁמַרְכֶּם וְאַתֶּם לֹכֵי הַבֵּיאוּ שָׁבֵר רַעְבוֹן בְּתֵיכֶם** – כעת א' נשאר ותשעה חוזרים הביתה להביא את האח הקטן: {כ} **וְאַתֶּם אֲחֵיכֶם הַקָּטָן תִּבְיִאוּ אֵלַי וַיֹּאמְרוּ דְבָרֵיכֶם וְלֹא תַמּוּתוּ וַיַּעֲשׂוּ כֵן**: {כא} **וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו אָבֵל אֲשֵׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אֲחֵינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְנוֹ אֲלֵינוּ וְלֹא שָׁמְעָנוּ עַל כֵּן בָּאָה אֲלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת**;

אומר הספורנו – בהתחננו אלינו ולא שמענו. והיינו אכזרים נגד אחינו אע"פ שחשבנוהו לרודף היה לנו לרחם בהתחננו וכנגד מדת אכזריותינו זה האיש מתאכזר נגדנו.

אומר הרמב"ן – אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו. חשבו להם האכזריות לעונש גדול יותר מן המכירה כי היה אחיהם בשרם מתחנן ומתנפל לפניהם ולא ירחמו ...

{שם כב} **וַיַּעַן רָאוּבֵן אֶתְּם לֹא־אִמַּרְתִּי אֲלֵיכֶם לֵאמֹר אֶל תַּחֲטְאוּ בְּיָד וְלֹא שָׁמַעְתֶּם וְגַם דָּמוֹ הִנֵּה נִדְרָשׁ**;

אומר הספורנו – וגם דמו הנה נדרש. אין החטא הנדרש עתה האכזריות בלבד כאשר חשבתם אבל גם דמו שחטאתם לשפוך דם נקי שלא היה בן מות כאשר חשבתם והנה בלי ספק מת בעבדותו.

אמר להם ראובן: "בהתחלה שאמר לנו שא' ילך ותשעה יישארו – הוא לא דיבר על שום דבר. אבל אחרי שישבנו ג' ימים בכלא, הוא פתאום משנה את התוכניות – עכשיו רק א' נשאר ותשעה חוזרים להביא את בנימין – ואם לא נחזור הוא יהרוג אותנו! – אתם למה?! לא בגלל שהוא אכזרי, אלא כי יוסף כבר לא בין החיים וכעת הגיעה התביעה עלינו!"

לאחר הדברים האלה, עולה לה שאלה;

¹⁰ **ברוך שאמר:** וכי מה הם חשבו, שזה מדינת ישראל שמכניסה מחבלים לכלא בלטה ומוציאה אותם אח"כ מהביוב? ©
¹¹ **ברוך שאמר:** ועל זה האשים אותם יוסף, שהיו קוראים לבני השפחות 'עבדים'.

יוסף רואה את הוויכוח בין האחים ואומר: "רבותי! ביקשתי שתיתנו לי שם – מי נשאר כאן!" – אבל אף א' לא היה מוכן להתנדב;

אומרת התורה: {שם כד} **וַיֹּסֶב מַעֲלֵיהֶם וַיִּבֶךְ וַיָּשָׁב אֲלֵהֶם וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם וַיִּקַּח מֵאֲתָם אֶת שְׁמֵעוֹן וַיֹּאסֶר אוֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם –** וכי יעלה על הדעת ששמעון ייתן בקלות שיתפסו אותו? – ממש לא;

אומר המדרש (ילקוט שמעוני, מקץ רמז קמ"ח) – ויבך ויקח את שמעון. אמר יוסף בדעתו אם אני מכניס את שמעון ולוי שמא יקפידו שבטים על לוי שהוא חכם וכהן גדול ויעשו למצרים כמו שעשה לשכם, אלא הריני מכניס לשמעון שאין מחבבין לו [כל] כך וילכו אצל אביהם, כיון שבקש אותו לתפסו רצו השבטים לסייעו, א"ל שמעון: איני רוצה שתסייעוני, שלח יוסף לפרעה ואמר: שגר ע' גיבורים שמצאתי אנשים ואני רוצה להכניסם בבית האסורים, וכיון שבאו א"ל: טלו השלשלאות הללו ותנו בצוארו והשבטים מרחוק, כיון שקרבו אצל שמעון נתן עליהם בקולו ונפלו כולן לפניו ונשברו שניהן, היה עומד מנשה אצל אביו אמר ליה: קח אותה השלשלת ושים בצוארו והכהו מכה אחת ונתנה עליו, אמר שמעון: מכה זו של בית אבא היא. **ויאסור אותו לעיניהם.** לעיניהם אסרו, כיון שיצאו להם הוציאו והיה מאכילו ומשקהו ומרחיצו וסכו.

כדי להבין את כל הסיפור כאן, נצטרך להיעזר בפסוקים מפרשת השבוע – פרשת ויגש;

בפרשת השבוע, מונה התורה את כל הנפשות שירדו למצרים, וכידוע היה חסר אחד להשלמת השבעים – ומי השלים? כמה דעות בדבר¹⁴: יש אומרים שיוכד השלימה, יש אומרים שיעקב אבינו השלים, יש אומרים בנו של דן שנפטר, שנאמר {מו, כג} **וּבְנֵי דָן חֲשִׁים**¹⁵, ויש אומרים: סרח בת אשר;

יש להבין, ששום בת לא מנייה ביורדות ממצרים מלבד דינה שהיתה בת יעקב. אבל סרח בת אשר לא היתה אפילו הנכדה שלו – ומה הראיה לכך, והרי היא היתה בתו של אשר?!

התשובה היא, מספרים לנו חז"ל, שהיא בכלל לא היתה הבת של אשר אלא של איש א' שקראו לו 'מלכיאל';

אומרת התורה בפרשת פינחס: {במדבר כו, מו} **וְשֵׁם בֵּת אֲשֶׁר שָׂרָח**;

יעניש את כולנו בעונש קולקטיבי¹² – ולכן לא הבינו האחים על מה הם יושבים בכלא.

ברגע שהם יוצאים החוצה, אומר להם יוסף: "אני רואה שאתם לא נותנים לי תשובה, ולכן אני לוקח א' וכל השאר חוזרים בחזרה הביתה!" – כאן נדלקה המנורה! – אם לוקחים א' וכולם חוזרים הביתה, סימן שהתביעה כעת היא על 'אחד' – איפה קרה דבר כזה?! – כשמכרו את יוסף – הוא נמכר וכולם הלכו הביתה! – כעת התחילו האחים לעשות חשבון נפש! – **וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו¹³ אָבֵל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אָחִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְנוּ אֵלָינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ עַל כֵּן בָּאָה אֵלָינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת**;

נאמר את הדברים כפי שמבאר הזרע ברוך ועוד כמה מפרשים;

ברגע שאמר להם יוסף שא' נשאר בכלא וכולם הולכים, הסתכלו כולם על שמעון – "אתה נכנס!"

"למה אני?!"

"למה אתה?! כי אתה זרקת אותו לבור!"

"וכי אתם לא הייתם איתי?! יכולתם לומר לי שלא לזרוק אותו לבור!" – ז"ש **וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו** – אמר שמעון ללוי: "וכי רק אני אשם?!" – **אָבֵל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ** – "כולנו אשמים – כולכם הייתם כשהוא צעק וביקש רחמים!"

בא ראובן ואמר להם: "רבותי! הסיפור הוא אחר לגמרי. אנחנו נתבעים על רצח ולא על אכזריות, כי יוסף כבר לא בין החיים!" – וז"ש **הֲלוֹא אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם לֵאמֹר אֵל תִּחְטְאוּ בִּילֵד וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וְגַם דָּמוֹ הִנֵּה נִדְרָשׁ** – וראיה ממה שאמר להם יוסף – {מב, כ} **וְאֵת אָחִיכֶם הַקָּטָן תְּבִיאוּ אֵלַי וַיֹּאמְרוּ דְּבָרֵיכֶם וְלֹא – תַּמּוּתוֹ** וגו'; אמר להם ראובן: "אם הוא מאיים עלינו ברצח, סימן שיוסף כבר לא בין החיים ולכן אנחנו נתבעים על רציחה!" – מיד הביטו כולם על יהודה ואמרו לו: "אתה אמרת למכור אותו – אתה תיכנס!"; אומרת התורה: {מב, כג} **וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי שָׁמַע יוֹסֵף כִּי הִמְלִיץ בִּינָתָם**.

¹² **ברוך שאמר:** וראיה לכך יש לנו מיתרו, שראה ביציאת מצרים איך כל מצרי מקבל במדה כנגד מדה את עונשו, זה שנאמר {שמות יח, יא} **עַתָּה יִדְעַתִּי כִּי גָדוֹל ה' מֶלֶךְ הָאֱלֹהִים כִּי בִדְבַר אֲשֶׁר יִדְּוּ עֲלֵיהֶם**, ועל זה פירש"י בפרשת בשלח: **"כמו אבן.** ובמקום אחר (פסוק י) צללו כעופרת, ובמקום אחר (פסוק ז) יאכלמו כקש, הרשעים כקש הולכים ומטרפין עולין ויורדין, בינונים כאבן, והכשרים כעופרת, שנחו מיד" **ברוך שאמר:** שמעון ללוי.

¹⁴ **ברוך שאמר:** פסיקתא דרב כהנא, בשלח אות י"ג.

¹⁵ **ברוך שאמר:** והרי היה לו רק יש אחד 'חושים'? אלא היות והיה לו עוד א' שנפטר, לכן נאמר בלשון רבים.

כותב בעל הטורים¹⁷ – ברוך מבנים אשר. לכך ברכו משה בדברים הללו, לפי שכשזכרו השבטים את יוסף החרימו שלא יגלו אותו, וסרח בת אשר ידעה ממכירתו בנבואה, ואמרו השבטים מהיכן ידעה אם לא מאביה, מפני דשותא דינוקא, או מאבא או מאמא [סוכה נו ע"ב], עמדו ונדוהו. ובא מרע"ה והתירו. כי מנודה אסור בתשמיש המטה, אמר "ברוך מבנים". היו אחיו בדלין הימנו, אמר "יהי רצוי אחיו". היה אסור בסיכה אמר "וטובל בשמן רגלו", שיהא מותר לסוך בשמן. היה אסור בנעילת הסנדל, אמר "ברזל ונחשת מנעלך".

יוצא א"כ, שסרח בת אשר קיבלה בנבואה מה שלא קיבל יעקב אבינו!

נשאלת השאלה – בת כמה היא כאשר היא 'נעלמה' מן האופק¹⁸? ☺

כותב הרד"ק בספר שמואל, שהיא היתה [בערך] בת 250¹⁹. מנגד, אומר א' המפרשים שזה לא יכול להיות – ולמה? כי בספר שמואל א' מובא, שהיא הגנה על תושבי עיר אחת;

מספר הנביא [שם] שהיה מרד כנגד דוד המלך. בנין בית המקדש היה 480 שנה לאחר יציאת מצרים. אם נעשה 210 + 480 – נקבל 690. מזה נוריד כמה עשרות שנים היות ודוד המלך נפטר לפני בניית בית המקדש, ונקבל את תשובת המדרש שאומר, שהיא היתה בת 686 שנה כשהיא עלתה למרום – גיל סביר ☺

בפסיקתא דרב כהנא מובא דבר פלא – ר' יוחנן הוה יתיב דרש: כיצד היו המים עשויין לישראל כחומה. דרש ר' יוחנן כאילין קנקילייא כלומר, המחיצות שהיו לעם ישראל בים סוף לכל שבט, היו מחיצות שלא יכלו לראות מה קורה בצד השני. **אדיקת שרח בת אשר ואמרת תמן הוינא ולא הוון אלא כאילין אמפוטמא** אני הייתי שם, ואני ראיתי שהיו מעין חלונות!.

אומר הרמב"ן – ושם בת אשר שרח. לפי שהיתה בחיים מנאה כאן לשון רש"י ואונקלוס תרגם ושום בת אתת אשר סרח נתכין בזה לומר כי היתה בת יורשת נחלה ולכך הזכירה הכתוב בכאן כאשר הזכיר בנות צלפחד ותכנס בכלל לאלה תחלק הארץ (פסוק נג) ואלו היתה בת אשר עצמו לא היתה יורשת כי בנים זכרים היו לו אבל היתה בת אשתו מאיש אחר לא היה לו בן והיתה נחלתו לבתו ויהיה טעם ושרח אחותם (בראשית מו יז) כי היתה אחות בניו לא בתו ולכך אמר "ושם בת אשר שרח" ולא אמר "ובת אשר" לומר כי היה שמה בת אשר ונקראת שרח ואם היתה בחיים כדברי רש"י הנה היא כבנות צלפחד לנחלה ואם מתה משפחתה נטלו בעבורה ועל דרך הפשט היה לה משפחה גדולה תקרא על שמה ותכנס בכלל אלה משפחות בני אשר לפקודיהם (פסוק מז) אבל לא רצה הכתוב ליחסם אל האשה שיאמר "לשרח משפחת שרח" וקצר הענין.

כותב ספר הישר [פרשת וישב] – וילך אשר ויקח את עדון בת אפלל בן חדד בן ישמעאל לאשה ויביאה ארצה כנען. ותמת עדון אשת אשר בימים ההם אין לה וולד. ויהי אחרי מות עדון וילך אשר אל עבר הנהר ויקח את הדורה בת אבימאל בן עבר בן שם לו לאשה. והנערה טובת מראה ובעלת שכל ותהי למלכיאל בן עילם בן שם לאשה. ותלד הדורה למלכיאל בת ויקרא את שמה סרח. וימת מלכיאל אחרי כן ותלך הדורה ותשב בית אביה. ויהי אחרי מות אשת אשר וילך ויקח את הדורה לאשה ויביאה ארצה כנען. ויבא גם את סרח בתה עמה והיא בת שלש שנים ותגדל הנערה בבית יעקב. והנערה טובת מראה ותלך בדרכי בני יעקב הקדושים לא חסרה דבר ויתן לה ה' חכמה ושכל. ותהר הדורה אשת אשר ותלד לא ימנה וישוה וישוי ובריעה בנים ארבעה.

יוצא א"כ, שסרח היה בתו החורגת של אשר. ולכן אומר הרמב"ן, לא נכתב בתורה 'סרח בת אשר' אלא 'בת אשר סרח' – היינו, שהיא בתו של אשתו של אשר.

בתור ילדה, קיבלה סרח בת אשר בנבואה מהקב"ה שיוסף נמכר למצרים¹⁶. היות והיא ידעה שהוא נמכר ע"י האחים, האחים היו בטוחים שאשר הוא זה שסיפר את ענין המכירה – ואם הוא באמת סיפר, משמע שהוא עבר על חרם, כי כתוב בחז"ל שהאחים עשו חרם על מי שיגלה את ענין המכירה;

אומרים חז"ל [פרקי דרבי אליעזר, פרק ל"ח] – אמרו [האחים] נחרים בינינו שאין אחד ממנו מגיד הדבר ליעקב אבינו עד שיהיה ברשות כולנו. אמר להם יהודה, ראובן אינו כאן ואין החרם מתקים אלא בעשרה. מה עשו, שתפו למקום עמהם והחרימו.

¹⁶ ברוך שאמר: כך כותב התרגום יונתן בן עוזיאל [מו, יז].

¹⁷ ברוך שאמר: על הפס' {דברים לג, כד} וְלֹאֲשֶׁר אָמַר בְּרוּךְ מִבְּנֵי אֲשֶׁר יְהִי רָצוֹי אָחִיו וְטָבֵל בְּשֶׁמֶן רִגְלָו.

¹⁸ ברוך שאמר: היות ואומרים חז"ל שהיא לא נפטרה {מסכת כלה} – שבעה נכנסו בחייהם לגן עדן, אלו הן: סרח בת אשר ובתיה בת פרעה, חירם מלך צור, עבד מלך הכוש, אליעזר עבד אברהם, ובן בנו של ר' יהודה הנשיא, ויעבץ, ויש אומרים אף ר' יהושע בן לוי.

¹⁹ ברוך שאמר: שהיתה מיורדי מצרים ובישרה ליעקב אבינו שיוסף חי, ובפרשת פינחס היא מנויה כאשה שיצאה ממצרים + ארבעים שנה במדבר היות וכתוב שהיא נכנסה לארץ ישראל – יוצא, 210 במצרים + 40 שנה במדבר = 250+.

דְּבָרֵי אֱמֶתָךְ וַיֹּאמֶר שְׁמַע אֲנִכִּי: {יח} וַתֹּאמֶר לֵאמֹר דְּבַר יְדַבְּרוּ בְּרִאשׁוֹנָה לֵאמֹר שָׁאֵל וְשָׁאֵלוּ בְּאַבֵּל וְכֵן הִתְמוּ;

אומר רש"י – דבר ידברו בראשונה לאמר. היה לך לדבר לשלום בראשונה, אם שלום יענוך ויפתחו לך, לא היה לך להלחם עליהם²²: **שאלו ישאלו באבל**. אם שאלו בני חילך בשלום העיר הזאת, ששמה אבל: **וכן התמו**. מיד היו בני העיר משלימים עמכם.

{שם יט} **אֲנִכִּי שְׁלֵמִי אֱמוּנִי יִשְׂרָאֵל אֲתָהּ מְבַקֵּשׁ לְהַמִּית עִיר וְאִם בְּיִשְׂרָאֵל לְמָה תִּבְלַע נַחֲלֶת ה' – וּמִי הִיתָה אוֹתָהּ 'אִשָּׁה חֲכָמָה'?**

אומר רש"י – **אנכי שלומי אמוני ישראל**. אני מבני העיר, ששלמים ונאמנים לישראל ולמלך. ומדרש אגדה (בראשית רבה צד ט, ובילקוט שמעוני כא): סרח בת אשר היתה, אני השלמתי נאמן לנאמן, על ידי נגלה ארונו של יוסף למשה²³, אני הגדתי ליעקב כי יוסף חי.

כותב הספר **משבצות זהב** – וחז"ל במדרש שיואב שאל אותך, ומאן את (דהיינו, הוא שאל אותה האם היא שלוחה מאנשי העיר לבקש שלום, ויש לסמוך על דבריה, או אם היא מעצמה באה להוכיחו, והשיבה לו) 'אנכי שלומי אמוני ישראל', 'אני היא שהשלמתי מניין של ישראל במצרים', שהיא מהחשובות ומעיני העדה, כי היא השלימה מניין של ישראל לחשיבותה, והרי היא במקום כולם, שנמנתה ב' פעמים, וע"י נשלם

²² **ברוך שאמר:** והרי נאמר בתורה {דברים כה, י} **כִּי תִקְרַב אֶל עִיר הַלְלִים עָלֶיךָ וְקִרְאתָ אֵלֶיךָ לְשָׁלוֹם.**

²³ **ברוך שאמר:** כפי שמספר המדרש {דברים רבה, פרשה יא, אות ז} – **בְּשַׁעֲה שִׁירָד מִשֶּׁה לְמִצְרַיִם וְהִגִּיעַ גְּאֻלָּתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כָּל יִשְׂרָאֵל הָיוּ עֹסְקִים בְּכֹסֶף וְזָהָב, וּמֹשֶׁה הָיָה מִסְבֵּב אֶת הָעִיר וְיָגַע שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלוֹת לְמִצּוֹא אֶרֶוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף, שֶׁלֹּא הָיוּ יְכוּלִים לְצַאת מִמִּצְרַיִם חוּץ מִיוֹסֵף, לְמָה, שֶׁכָּךְ נִשְׁבַּע לָהֶן בְּשָׁבוּעָה לְפָנֶי מוֹתוֹ, שְׁנֹאֲמֶר (בראשית נ, כה): וַיֵּשְׁבַע יוֹסֵף אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר וְגו', מִשְׁנַתִּיגֶע הֶרְבֵּה פָּגַעָה בּוֹ סְגוּלָה (היא סרח בת אשר) וְרָאֲתָה מִשֶּׁה שֶׁהוּא עֵיף מִן הִיגִיעָה, אֲמָרָה לוֹ אֲדוֹנִי מִשֶּׁה לְמָה אֲתָה עֵיף, אֲמָר לָהּ שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלוֹת סִבְבִּיתִי אֶת הָעִיר לְמִצּוֹא אֶרֶוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף וְאֵין אֲנִי מוֹצֵא אוֹתוֹ, אֲמָרָה לוֹ בֹּא עִמִּי וְאַרְאֶךָ הֵיכָן הוּא, הוֹלִיכָה אוֹתוֹ לַנַּחֲל, אֲמָרָה לוֹ בְּמָקוֹם הַזֶּה עָשׂוּ אֶרֶוֹן שֶׁל חֲמֵשׁ מֵאוֹת כִּפְרִים וְהִשְׁלִיכוּהוּ בְּתוֹךְ הַנַּחֲל הַחֲרָטְמִים וְהָאֲשָׁפִים, וְכֵן אֲמָרוּ לְפָרְעָה, רְצוֹנְךָ שֶׁלֹּא תֵצֵא אִמָּה זוֹ מִכָּאן לְעוֹלָם, הֶעֱצַמּוֹת שֶׁל יוֹסֵף אִם לֹא יִמָּצְאוּ אוֹתָן עַד עוֹלָם אֵינָם יְכוּלִים לְצַאת, מִיָּד עָמַד מִשֶּׁה עַל שֹׁפֵת הַנַּחֲל וְאָמַר, יוֹסֵף יוֹסֵף אֲתָה יָדַעְתָּ הֵיכָן נִשְׁבַּעְתָּ לְיִשְׂרָאֵל, (בראשית נ, כה): פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם, תֵּן כְּבוֹד לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְאַל תַּעֲכֹב גְּאֻלָּתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, מַעֲשִׂים טוֹבִים יֵשׁ לָךְ, בִּקֵּשׁ רַחֲמִים לְפָנֶי בּוֹרְאָךְ וְעֵלָה מִן הַתְּהוֹמוֹת. מִיָּד הִתְחִיל אֶרֶוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף מִפְּעָפֶע וְעוֹלָה מִן הַתְּהוֹמוֹת קִנְיָה אֶחָד, לָקַח אוֹתוֹ וְשָׂם אוֹתוֹ עַל כְּתָפוֹ וְהָיָה סוֹבֵל אוֹתוֹ ...**

כמה זמן עבר מסרח בת אשר ועד רבי יוחנן ??? 2000 שנה! – ולמה היא זכתה לאריכות ימים כזאת? בזכות שהודיעה ליעקב אבינו שיוסף חי והוא במצרים.

אם אלה הדברים, נוכל להיכנס לסיפור שמופיע בדברי הנביא בספר שמואל ב' בפרק כ':

אבשלום בן דוד מחליט למרוד באביו, ודוד המלך נאלץ לברוח מפניו עד שלבסוף אבשלום נתפס בשיערו על עץ אלה, עד שבאו אנשיו של יואב וערפו את ראשו ועשו מצבה במקום שנקראת עד היום 'מצבת יד אבשלום'.

ברגע שנגמר המרד, קם בנאדם א' והחליט שהוא יוצא לחלוק על דוד המלך! – הוא יכנס את כל הנפלים ממרד אבשלום, וינסה להשיג את המלוכה! – לאיש הזה קראו 'שבע בן בכרי', שהיה משבט בנימין – ומה הוא עשה? אומר הנביא: {ש"ב כ, א} **וְשֵׁם נִקְרָא אִישׁ בְּלִיעֵל וְשֵׁמוֹ שֶׁבַע בֶּן בְּכָרִי אִישׁ יְמִינִי וַיִּתְּקֶה בְּשֹׁפָר וַיֹּאמֶר אֵין לָנוּ חֵלֶק בְּדָוִד וְלֹא נַחֲלָה לָנוּ בֶּבֶן יִשִּׁי אִישׁ לֹאֲהֲלִיו יִשְׂרָאֵל.**

הוא מכריז שהוא מלך – בסדר גמור. אבל זה עדיין לא אומר שהעם קיבל את מלכותו²⁰ – אז מה הוא צריך לעשות כעת? ללכד אנשים שיסכימו למלכותו, ולכן הוא עבר ממקום למקום לשכנע אנשים; דוד המלך מקבל מידע שיש בנאדם בשם 'שבע בן בכרי' שאוסף אנשים כדי למרוד בו – ומה דינו של מורד במלכות? אומרים חז"ל שהוא חייב מיתה.

דוד קורא ליואב ומצוה אותו לרדוף אחר שבע בן בכרי. אומר הנביא: {שם, יד} **וַיַּעֲבֹר בְּכָל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל אֲבֵלָה וּבֵית מַעֲכָה וְכָל הַיִּבְרִים וַיִּקְהֲלוּ וַיָּבֹאוּ אֶף אַחֲרָיו;**

אומר רש"י – **ויעבר בכל שבטי ישראל**. שבע בן בכרי, לפתותם שמליכוהו עליהם²¹.

ממשיך הנביא: {שם טו} **וַיָּבֹאוּ וַיִּצְרוּ עָלָיו בְּאַבְלָה בֵּית הַמַּעֲכָה וַיִּשְׁפְּכוּ סִלְלָה אֶל הָעִיר וַתַּעֲמַד בַּחֹל וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אֶת יוֹאֵב מִשְׁחִיתָם לְהַפִּיל הַחוּמָה.**

א"כ תושבי העיר מואשמים במרד במלכות – שיתפו פעולה עם המורד הראשי – שבע בן בכרי ולכן הם חייבים מיתה.

{שם טז} **וַתִּקְרָא אִשָּׁה חֲכָמָה מִן הָעִיר שְׁמֵעוֹ שְׁמֵעוֹ אֲמָרוּ נָא אֶל יוֹאֵב קִרְבַּע עַד הֵנָּה וְאֲדַבְּרָה אֵלֶיךָ: {יז} וַיִּקְרַב אֵלֶיהָ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הָאֲתָה יוֹאֵב וַיֹּאמֶר אֲנִי וַתֹּאמֶר לוֹ שְׁמַע**

²⁰ **ברוך שאמר:** ישנם הרבה אנשים שהכריזו גם שהם המשיח, הבעיה היא שלא נמצא להם החמור שיסכים שהם ישבו עליו ©

²¹ **ברוך שאמר:** מובא בתרגום על ספר קהלת, שאם היתה מצליחה המחלוקת של שבע בן בכרי כנגד דוד המלך, בית המקדש לא היה נבנה!

אומר האברבנאל, ואפשר שהוא ביקש זאת. כי חשש שאם יזרקו אותו מעבר לחומה, הם פשוט יענו אותו. ועוד חששו, שמא אם ישליכו אותו מעבר לחומה, הוא ילשין ליואב שכל תושבי העיר מורדים במלכות דוד וממילא יהרגו את כולם. אמרה סרח: "אני יוריד לו את הראש – ובדרך"כ האדם לא מדבר ללא ראש" ©

ישנה סוגיה בחז"ל – אם מגיעה קבוצה של גוים לעיר פלונית ודורשת לתת להם יהודי א', אחרת הם הורגים את כל תושבי העיר – האם מותר לתת להם?

כותב המשבצות זהב – איתא בתוספתא {תרומוס פרק ז כ"ג, ירושלמי תרומוס סוף פרק ח'} סיעה של בני אדם (חבורה של בני אדם) שאמרו להם נכרים תנו לנו אחד מכם ונהרגהו, ואם לאו הרי אנו הורגים את כולן, יהרגו כולן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל...

ובירושלמי מסיים וז"ל: "ייחדו להם אחד כגון שבע בן בכרי, ימסרו אותו ואל ייהרגו. אמר רבי שמעון בן לקיש, והוא שיהיה חייב מיתה כשבע בן בכרי (שכל המורד במלכות בית דוד חייב מיתה) ורבי יוחנן אמר אעפ"י שאינו חייב מיתה כשבע בן בכרי" (דכגון שבע בן בכרי דקתני, שייחדו אותו כמו שייחדוהו לשבע בן בכרי, אבל לא כשבע בן בכרי שמחויב מיתה כמוהו ממש). עכ"ל.

וברמב"ם (פ"ה מהלכות יסודי התורה ה"ה): "וכן אם אמרו להם עובדי כוכבים, תנו לנו אחד מכם ונהרגהו, ואם לאו נהרוג כולכם, יהרגו כולם, ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל. ואם יחדוהו להם, ואמרו להם, תנו לנו פלוני או נהרוג את כולכם, אם היה מחויב מיתה כשבע בן בכרי, יתנו אותו להם, ואין מורין כן לכתחילה, ואם אינו חייב מיתה, ייהרגו כולם, ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל", עכ"ל.

אם אלה פני הדברים, נוכל לחזור לתחילת השיעור:

בא הזרע ברוך ואומר, האחים יושבים בכלא – אומר להם יוסף: "תביאו לי שם א' שילך הביתה ואתם תישארו פה" – וכי מותר למסור אדם אחד מישראל? – ע"פ מה שהבאנו כעת – אם לא אמר שם, אסור!

האחים יושבים בכלא – יוסף מחכה שיתנו לו שם א', אבל אף א' לא נותן לו שם – ולמה לא נתנו שם?

אומר הזרע ברוך, אמרו האחים: "מי יודע מה הוא רוצה לעשות – ואם הוא ייקח ויהרוג אותנו, הרי הוא גוי? לבסוף הוא יהרוג את כולנו! – לכן עדיף לנו לשתוק ולא למסור לו אף א' מאתנו!"

יוסף רואה שהם לא מוסרים לו אף שם ומחליט לשנות את הסטטוס – "כולכם הולכים הביתה וא' נשאר!" – אבל עדיין

החשבון למספר שבעים, והאריכה ימים, שכבר היתה בת תרפ"ד שנה, ונתקיים בה 'יראת ה' תוסיף חיים', שקיבלה ברכה מיעקב אבינו בעת שבישרה לו שיוסף חי, "אני היא שהשלמתי נאמן לנאמן" (ברש"י כאן "על ידי נגלה ארוננו של יוסף, ויכלה להתקיים צוואתו של יוסף שאמר, פקד יפקד אליקים אתכם והעליתם את עצמתי מזה", ויוסף היה נקרא נאמן, שהיה נאמן לאדוניו. ומשה נקרא נאמן, כמש"כ בכל ביתי נאמן הוא). והתשובה שבתוך דבריה היא, שכמו שהיתה לעזרת ישראל בזמנים הקודמים, כך תבוא ע"י הישועה ביום הזה לדוד ולאנשי העיר. וז"ש השלמתי נאמן לנאמן, שתעשה שלום בין אנשי העיר שהם נאמנים למלך, ובין המלך, שהוא נאמן להקב"ה.

אמר לה יואב: {שם כא} **לא כן הדבר פי איש מהר אפרים שבע בן בכרי שמו נשא ידו במלך בְּדוֹד תְּנוּ אֹתוֹ לְבִדּוֹ וְאַלְכֶה מֵעַל הָעִיר וְתֹאמַר הָאִשָּׁה אֶל יוֹאָב הִנֵּה רָאִשׁוֹ מִשְׁלָךְ אֵלֶיךָ בְּעַד הַחוּמָה;**

מה עשתה סרח בת אשר?

מספר המדרש {בראשית רבה, פרשה צד, אות ט} – מיד (שמואל ב כ, כב): ותבוא האשה אל כל העם בחכמתה, אמרה להון לית אתון ידעין מליא דדוד, הידא אמה קמת בהון הידא מלכותא קמת בהון תקשיבו! דיברתי עם יואב, הוא טוען שמרדנו בדוד המלך וכולנו חייבים מיתה – אבל הצלחתי להשיג פשרה, אמרין לה: ומהו בעי איזו פשרה? אמרה להון: במקום להשמיד את כל העיר – 150 אלף איש, הצלחתי לרכך אותו והוא דורש רק אלף גוברין, ולא טב אלף גוברין מלמחרבה מדינתכון אלף איש לא עדיף ממאה וחמישים אלף? אמרו לה: כל חד וחד ליהב לפום מה דאית ליה הכינו את הרשימה ונתנו לה. אמרה להון: דלמא אגב פיוסא שביק צבחר אולי אצליח להשיג פשרה נוספת. עבדא נפשה כמה דאזלא מפיוסא עשתה עצמה כאילו הולכת לדבר עם יואב מעבר לחומה, והדרה וחזרה עם 'בשורה חדשה' – מאלף לחמש מאין "דיברתי איתו והוא מוכן להוריד בחצי – רק חמש מאות! – ברוך השם – התפילות עוזרות!!!"; ©; הלכו והביאו לה רשימה חדשה של חמש מאות תושבים – עשתה עצמה כאילו היא הולכת ודנה עם יואב מעבר לחומה, וחזרה שוב עם 'בשורה חדשה' – "הצלחתי להוריד אותו למאה אנשים! תכינו רשימה חדשה בזריזות לפני שהוא יתחרט!"; הלכה – חזרה והביאה עמה בשורה נוספת – הצלחתי להוריד אותו לעשרה – הפעם הוא החליט סופית – הוא דורש מנין!"; ©; הלכה וחזרה ושב פעם והביאה בשורה חדשה – "לא תאמינו, הצלחתי להוריד אותו לחד – הוא רוצה רק בנאדם אחד! והוא אכסנאי והוא בכלל לא מתגורר בעיר הזאת!, ומנו ומי זה?!" שבע בן בכרי, מיד תפסו אותו ויכרתו את ראשו.

נשאלת השאלה – ולמה הורידו לו דוקא את הראש, וכי לא היה אפשר לזרוק אותו מעבר לחומה?

{יחזקאל כד, ב} **בְּן אָדָם כָּתֹב לָךְ אֶת שֵׁם הַיּוֹם אֶת עֵצֶם הַיּוֹם**
הַזֶּה סִמֵּךְ מֶלֶךְ בְּכָל אֶל יְרוּשָׁלַם בְּעֵצֶם הַיּוֹם הַזֶּה –
כמו ביום הכיפורים.

כותב החתם סופר {דרוש לז' אדר} – ונראה לבאר דהנה הטעם שקבעו תענית על מצור ההוא, הלא היתה ירושלים במצור כמה פעמים – במצור בימי פרעה נכה וכדומה, רק הטעם הוא דמה שהיתה העיר בטרדת המצור שתי שנים ומחצה זו מחמת שבאותו יום שסמך מלך בבל למטה על ירושלים, כמו כן ישבו ב"ד שלמעלה אלו מיימינים אלו משמאילים עד שגברו המשמאילים ונחרב הבית, והנה אין לך שנה שאין קללתה מרובה מחברתה, וכל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו, נמצא שבכל שנה ושנה נתחדש חורבן חדש, וזה בכל פעם כשמגיע אותו יום של עשרה בטבת, שהתחיל אז למעלה משפט החורבן, כמו כן בכל דור ודור, יושבין בית דין שלמעלה וגוזרין החורבן של כל שנה ושנה, ודבר זה מרומז קצת ב'ספר הקרנים', עיין בפירושו 'דן ידיו', בענין חודש טבת וידוע דעל צרה שעברה כמו יום שמת בו אב"מ אין אנו מתעניין בשבת אבל תענית חלום מותר להתענות, דבשביל עונג שיש לו שמבטל צרה העתידה לבוא עליו לא מעונה הוא, הילכך תענית ט' באב, דזהו רק על צרה שעברה לא דחו שבת, אבל תענית י' טבת זהו על ביטול צרה העתידה – עונג הוא, והיה דחי שבת.

יוצא מדבריו הקדושים, שבכל שנה ושנה בעשרה בטבת, יושב הקב"ה עם פמליה שלו ודן האם יבנה בית המקדש באותה שנה או חלילה לא.

אומרת התורה בפרשת השבוע: {מה, יד} **וַיִּפֹּל עַל צוֹאְרֵי בְנֵימִן אַחִיו וַיִּבְךְּ וּבְנֵימִן בָּכָה עַל צוֹאְרָיו;**

אומר רש"י – **ויפל על צוארי בנימין אחיו ויבך**, על שני מקדשות שעתידיים להיות בחלקו של בנימין וסופן להיחרב.

{שם טו} **וַיִּנָּשֶׁק לְכָל אַחִיו וַיִּבְךְּ עֲלֵהֶם וְאַחֲרֵי כֵן דִּבְּרוּ אֶחָיו אִתּוֹ;**

אומר המדרש {תנחומא, פרשת ויגש, אות ה} – **כִּיֹּן שִׁרְאָה יוֹסֵף שֶׁהִיְתָה לָהֶם בּוֹשָׁה גְדוֹלָה, אָמַר לָהֶן, גָּשׁוּ נָא אֵלַי, וַיִּגָּשׁוּ. וְכָל אֶחָד וְאֶחָד הָיָה מְנַשְׁקוֹ וּבּוֹכָה עָלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּנָּשֶׁק לְכָל אַחִיו וַיִּבְךְּ עֲלֵיהֶם. וְכָשֶׁם שֶׁלֹּא פִּיֵּס יוֹסֵף אֶת אַחִיו אֲלֵא מִתּוֹךְ בָּכִיָּה, כֹּךְ כְּשִׁיגָאֵל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל, מִתּוֹךְ בָּכִיָּה הוּא גּוֹאֲלֵם, שֶׁנֶּאֱמַר: בְּבֹכִי יָבֹאוּ וּבִתְחַנּוּנִים אֹבִילֵם ...**

אף א' לא מדבר 😊 - עד מתי הם לא דיברו? עד שהוא בחר בשמעון! – כי ברגע שהמלכות ייחדה אותו להם – מותר!

יוצא א"כ, שיוסף הצדיק שמע את הויכוח בין האחים – כן מייחדים – לא מייחדים; אסור למסור – מותר למסור – והבין שהם מחכים לשמוע ממנו את מי הוא בוחר. ברגע שהוא בחר, נפתרו להם כל הבעיות. שמעון נשאר והאחים חוזרים להביא את בנימין; הם מגיעים עם בנימין – מנשה שם את הגביע באמתחת בנימין ויהודה פוסק פסק – "מי שנמצא הגביע בידו – יומת!" – שומע את זה מנשה ואומר: {מד, יז} **חֲלִילָה לִי מַעֲשֹׂת זֹאת הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הַגָּבִיעַ בְּיָדוֹ הוּא יִהְיֶה לִי עֶבֶד וְאַתֶּם עָלוּ לְשָׁלוֹם אֶל אֲבִיכֶם;**

אמר מנשה לאחים – "תאמרו לאבא שלכם, שההלכה היהודית אומרת, שאם ייחדוהו נכרים – מוסרים אותו. אבל בתנאי שהוא חייב מיתה, והרי בנימין התחייב מיתה היות והוא גנב את הגביע!"

עכ"ד הנפלאים של הזרע ברוך.

בא הספר פרדס יוסף ואומר דבר נפלא;

שומע יהודה שמנשה מוותר לבנימין על המיתה ולוקח אותו לעבד, ואומר לעצמו: "מעולם לא שמעתי על גוי רחמן; ברגע שנתפס אצלם יהודי שגנב, מיד הם מוציאים אותו להורג – אין ויתורים אצלם! אז מה פתאום הם לוקחים אותו לעבד?! – דבר כזה יש רק בתורת ישראל – שגנב נמכר לעבד"

אומר הפרדס יוסף, זה מה שנאמר {מד, יח} **וַיִּגָּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה; אָמַר לוֹ: "תְּגִיד, אֶתְּהָ יְהוּדִי בַמִּקְרָה! הֲרִי לֹא יִכּוֹל לַהֲיֹת שְׁגוּי יִתְנַהֵג כִּכָּה – לִקְחַת אוֹתוֹ לַעֲבֹד בַּמָּקוֹם לַהֲמִית אוֹתוֹ! – יֵשׁ לָךְ גָּנִים שֶׁל יְהוּדִי! וְאִ"כ בּוֹא נִדְּבֵר מִהַנֶּפֶשׁ הַיְּהוּדִית!"**

אם אלה הדברים, נעמוד על עוד נק' א':

בשבוע הבא, אם לא יגיע משיח צדקנו, יחול צום עשרה בטבת; **החתם סופר** בדרשותיו, מאריך מאוד בענין עשרה בטבת ומביא את דברי **האבודרהם**, שעפ"י שיטתו – אם תענית י' בטבת נופלת בשבת – מתענים בו גם בשבת;

כותב האבודרהם – וחילוק יש ביניהם [בין ארבעת הצומות] שארבעת הצומות הם נדחין לפעמים כשחלו בשבת חוץ מעשרה בטבת, שאינו חל לעולם בשבת. אבל הוא חל לפעמים ביום שישי ומתעניין בו ביום **ואפילו היה חל בשבת** לא היו יכולים לדחותו ליום אחר, מפני שנאמר בו

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

**כמה אנשים זקוקים לישועות! א' בבריאות, א' בפרנסה, א' בחינוך ילדים, א' בשלום בית ועוד ועוד – בואו נהיה יותר ערניים
לזולת. נתפלל על השני ביום הגדול הזה של י' בטבת, ובזכות התפילות ישלח לנו הקב"ה את משיח צדקנו ויבנה לנו את בית
המקדש עוד השנה ב"ב אמן ואמן!!!**